

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za istočnoslavenske jezike i književnosti
Katedra za ukrajinski jezik i književnost

**GOVOR I TEKST. PRIJEVOD I TITLOVANJE DOKUMENTARNOG FILMA
“POVIJESNE VEZE IZMEĐU UKRAJINACA I HRVATA”**

Diplomski rad

Tonja Korosteljev

Mentor: dr.sc. Jevgenij Paščenko

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

UVOD

POGLAVLJE I.

Розділ I.

Українсько-хорватські зв'язки в українській радянській славистиці 4

I.1. Українська література і зарубіжне слов'янське письменство другої половини XIX ст. 4

I.2. У зв'язках з сербською і хорватською літературами 60 - 90-х років 4-7

I.3. Українсько-югослов'янські літературні взаємини кінця XIX - початку XX ст. 7-9

I.4. Українсько-югославські літературні контакти міжвоєнного двадцятиріччя 9-15

I.5. Українсько-югославські літературні контакти (1954-1970) 15-22

POGLAVLJE II.

Розділ II.

Українсько-хорватські зв'язки у виданнях пострадянського періоду ... 23-25

POGLAVLJE III.

Розділ III.

Prevodilački aspekt 26-29

DODATATAK

1. Prijevod 30-63

**2. CD dokumentarnog filma “Povijesne veze između Ukrajinaca i Hrvata”
CD документального телефільму “Стародавні зв'язки українців і хорватів” 64**

БІБЛІОГРАФІЯ 65-66

Uvod

Ukrajinsko-hrvatske veze kroz povijest predstavljaju svojevrsnu kontinuiranost koja seže iz povijesnih razdoblja - od srednjega vijeka do suvremenoga doba. Proučavanje tog povijesnog razvoja predstavlja jednu od tema slavistike. Ukrajinska i hrvatska znanost posvetili su značajnu pozornost tipološkim i poredbenim istraživanjima što potvrđuje i značajna bibliografija.¹ Međutim, metodološki principi istraživanja se, posve logično, razlikuju ovisno o ideološkim determinantama određenih razdoblja. U 19. stoljeću humanističke su se znanosti, filologija na prostoru Ukrajine, koja je prebivala u sustavu dvije monarhije – Ruske i Austro-Ugarske razvijale u ideološkim okvirima monarhija u kojima su prebivale. U sovjetskom razdoblju tema ukrajinsko-hrvatskih veza dobiva proučavanje u svjetlu tadašnje metodologije.

Potvrdom **aktualnosti teme** nastupa njena aktualizacija u modernom razdoblju s proglasom neovisnosti Ukrajine i Hrvatske.

Ovoj problematici posvećen je kolegij “Ukrajinsko-hrvatske književne veze” u okviru kojeg je nastala i obrađivana tema našeg diplomskoga rada.

Praktično proučavanje predložene teme je ostvarivano također tijekom terenske prakse u Ukrajini 2010. godine u gradu Kijevu.

Aspekt noviteta je izražen također u prevedenom tekstu televizijskog filma, snimljenog i prikazanog u Ukrajini.

¹ Određena razdoblja znanstvenih istraživanja su predstavljena u bibliografiji izdanja: Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті, в п'яти томах. Київ: Наукова думка, 1987; Paščenko, Eugen. *Hrvatska/Ukrajina. Kulturne veze od Jadrana do Dnjepra./Хорватія/Україна. Культурні зв'язки від Адріатики до Дніпра*. Biblioteka Relations. Dvojezično hrvatsko-ukrajinsko izdanje./Двомовне видання/. Zagreb, 1996.

Predmet proučavanja ukrajinsko-hrvatskih veza usmjeren je na dva razdoblja – sovjetska slavistika i slavistika u neovisnoj Ukrajini. U središtu naše pozornosti su akademsko izdanje s poglavljem o vezama ukrajinske s jugoslavenskim književnostima – uključujući i hrvatsku – kao izraza slavistike sovjetskog razdoblja, i prikaz veza kroz televizijski film, snimljen u Kijevu 2002. godine.

Cilj rada je prikazati metodološke principe istraživanja, a također **predočiti prijevod dokumentarnoga filma** s ukrajinskog na hrvatski jezik.

Struktura diplomskoga rada se gradi na izabranim znanstvenim istraživanjima iz sovjetskog i suvremenog razdoblja.

U **prvom poglavlju** pratimo prikaz ukrajinsko-jugoslavenskih, odnosno i hrvatskih veza, u kolektivnome radu 1980-ih godina. Sovjetsku slavistiku prezentira akademsko izdanje o povezanosti ukrajinske književnosti s drugim književnostima svijeta, gdje su predložena poglavlja iz povijesti ukrajinsko-hrvatskih veza 19. i 20. st. U diplomskom radu prikazujemo osnovne rezultate spomenutog akademskog rada.

Drugi dio rada usredotočen je na prikaz ukrajinsko-hrvatskih veza u dokumentarnom filmu “Povijesne veze između Ukrajinaca i Hrvata” (“Стародавні зв’язки українців і хорватів”. ТЕТ Київ 2002).

Diplomski rad također uključuje naredna poglavlja koja prikazuju **kulturološke i prevodilačke aspekte** predložene teme.

Uz **popis literature** dodaje se **prijevod dokumentarnog filma** i prilaže se **film na CD-u**. Opseg diplomskoga rada je 66 stranica.

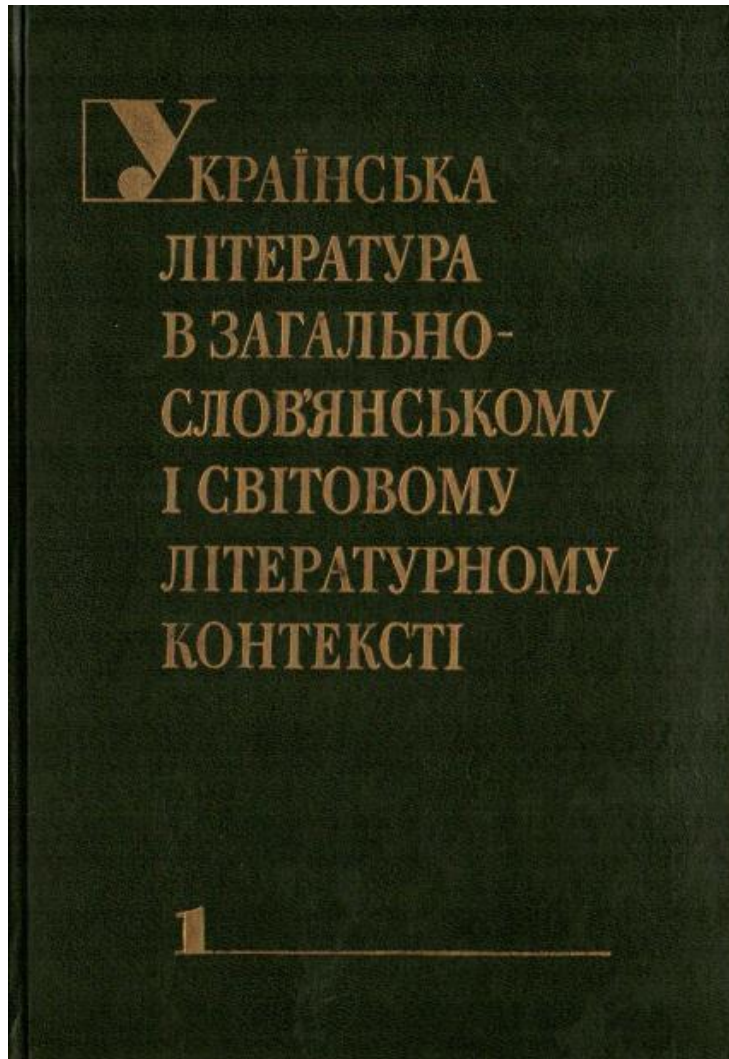
S obzirom na jezik obrađenih tekstova - ukrajinski i hrvatski - **u tekstu diplomskog rada koristimo oba jezika**.

Praktični značaj rada izražava se u širokom dijapazonu mogućnosti. Film može biti prikazan u medijima, može biti korišten u nastavi kolegija ukrajinistike, a također može predstavljati interes za ukrajinsku manjinu u Republici Hrvatskoj; prikazivan u školama, u radu raznih društava i udruga te drugim sličnim ustanovama.

Розділ І.
Українсько-хорватські зв'язки в українській
радянській славистиці.

Тема зв'язків української літератури з іншими літературами світу знайшла відображення в академічному виданні, підготовленому науковцями Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка АН України. Багатотомна праця висвітлює проблематику зв'язків у широкому світовому контексті. З огляду на значення цієї праці в радянській славистиці, вкажемо на головні положення цього видання.

Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті, в п'яти томах. Київ: Наукова думка, 1987.²

² Далі у дужках зазначаємо сторінку з цього видання.

1.1. Українська література і зарубіжне слов'янське письменство другої половини XIX ст.

Два розділи книги "Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті" дають відображення зв'язків із сербською і хорватською літературами 60 - 90-х років XIX ст. та характер українсько-югослов'янських літературних взаємин кінця XIX - початку XX ст. Розділ четвертий другої частини книги пояснює вузьку пов'язаність української літератури з двома іншими слов'янськими літературами - сербською і хорватською. Як зазначають автори, 60 - 90-і роки XIX ст. були роками "розвитку і зміцнення українсько-сербських і українсько-хорватських взаємин" (том 1, стор. 288). У цей період південнослов'янська тематика починає займати своє місце в багатьох українських виданнях, і з іншого боку, українська література знаходить свій шлях у літературах Сербії і Хорватії.

В українській літературі 60 - 90-их років переважала зацікавленість життям і боротьбою братніх слов'янських народів і слов'янська взаємність була одною з найважливіших тем української літератури, і все більше виявлялися різні підходи до її розв'язання, відмінності і пояснювання.

1.2. У зв'язках з сербською і хорватською літературами 60 - 90-х років

У 60-их і 70-их роках бачимо, що різні українські журнали вміщують інформацію про літературне життя Сербії, про творчість сербських письменників, зокрема Вука Караджича. Журнал "Зоря Галицька", крім інформації про сербів і чорногорців, у 1854 р. вміщує переклад твору видатного діяча іллірійського руху Івана Кукулевича-Сакцінського "Болгарин, повість з нового сербського життя", а знаємо, що Кукулевич-Сакцинський був хорватським політичним діячем, істориком, поетом, драматургом і діячем Хорватського національного відродження. Твір втілював ідеї ілліризму, ідеї рівності, дружби і співробітництва слов'янських народів і тому не дивує, що українські літературознавці були цим твором захоплені, бо і самі наполегливо боролися за такі самі принципи братства і єдності. Можна сказати, що 60-ті і 70-ті роки були позначені більшою пов'язаністю української і сербської літератури, а період тісних зв'язків між українцями і хорватами припадає на 90-і роки XIX ст. Всупереч цьому, і 60-ті і 70-ті роки маємо важливу інформацію про українсько-хорватську діяльність, на яку я хотіла б звернути увагу. 1869 р. у хорватському журналі "Vijenac" з'явилися переклади оповідань "Два сини" і "Чари" Марка Вовчка. Через рік у журналі "Матица" з'явився переклад повісті Марка Вовчка "Кармалюк", де в передмові сказано, що це оповідання "є фотографією суспільного стану і природи наших слов'янських братів-українців" (том 1, стор. 295). Автор передмови також підкреслює подібність між південнослов'янськими і українськими гайдуками. Він зазначає: "Корисно, щоб

наші люди, які до цього часу читали лише ідилії з українського життя, прочитали цей твір” (том 1, стор. 295). Усе дотепер вказує на очевидну пов’язаність хорватів і українців, які взаємно співчують, бо майже в усі часи історії були у схожих умовах і обставинах, як політичних, так і життєвих.

Література впливала на зміцнення зв’язків між хорватами і українцями, бо в літературі відображені скарби народного життя. Література завжди містить сліди реалій соціального і політичного життя якогось народу. Ці події дуже подібні між двома країнами - Україною і Хорватією, і таким чином вони міцно пов’язані літературою. Автор цієї книги пояснює, що слід літературу вважати фактором суспільного життя і що “література - не лише творчість, а й функція”, бо всі переклади і переспіви якогось твору, які відразу увійшли в читацький обіг, відіграли значну роль у розвитку українсько-хорватських літературних взаємин (том 1, стор. 308).

У 90-ті роки XIX ст. процес ознайомлення з хорватською літературою в Україні набуває нових рис. Тут значну роль відіграв поет-революціонер Павло Арсенович Грабовський. Він переклав і переспівав багато творів сербських і хорватських поетів і таким чином показав, що українці уважно ставляться до поезії братніх народів, до переосмислення їхніх тем, образів і мотивів. Грабовський показав, що вони, українці, як слов’яни і як браття, бажають дізнатися про долю інших слов’янських народів, а одним з цих народів є - хорвати. Грабовський звертається до творів Шишка Менчетича, Петра Прерадовича, Івана Мажуранича, Мирка Боговича, Людевита Вукотиновича, Івана Кукулевича-Сакцинського і Августа Харамбашича (том 1, стор. 307).

У той же час у Хорватії також з’являються переклади творів українських письменників і статті про українську літературу. У 80-90-ті роки процес сприйняття української літератури в Хорватії характеризується значним поглибленням сприйняття того, що вже було відомо раніше. Це особливо стосується творчості Т. Шевченка і Марка Вовчка, які зображали соціальні фактори життя народу.

У Хорватії 80-90-х років особливої популярності набули переклади Тараса Григоровича Шевченка, здійснені Августом Харамбашичем. Як Шевченко, так і Харамбашич думали, що народна пісня має бути найголовнішим зразком, щоб власному народові було все зрозуміло. Збірник перекладів Шевченка хорватська літературна громадськість зустрінула з інтересом. Рецензії на збірник з’явилися у хорватському журналі “Vienac” і в загребській газеті “Obzor”, які оцінили Шевченка як великого поета-реаліста, який своїми творами викликає інтерес до свого народу (том 1, стор. 309).

Незабаром вийшли друком статті про Шевченка, які позначили початок теоретичної інтерпретації творчості поета в Хорватії. Авторами цих статей були

Франьо Рачкий, Чиро Брагалья, В. Ковачевич. Ф. Рачкий описав поїздки до Росії, а частину статті присвятив Україні, яку також відвідував, і українській літературі, розвиток якої простежив від І. Котляревського до Марка Вовчка. Але й Рачкий корифеєм української літератури вважав саме Тараса Григоровича Шевченка, якого порівнює з Пушкіним і Міцкевичем. Найбільше враження на нього справила палка відданість Шевченка Україні і Рачкий сказав, що "варто було б Шевченка перекласти на хорватську мову" (том 1, стор. 310).

Чиро Брагалья також писав статті про Шевченка, але зосередився тільки на головних мотивах у його поезії і бажав показати творчість Шевченка у зв'язку з історією українського народу. Ковачевич у своїх статтях про Шевченка теж помітив, що його сила і значення полягають у нерозривному зв'язку з народом, у тому, що він не тільки описує страждання простих людей, а й кличе їх на боротьбу (том 1, стор. 310).

Автор наголошує, що твори Шевченка оцінювалися прогресивними хорватськими літераторами як визначні досягнення світової літератури, про що свідчать, зокрема, статті Рачкого, Брагалі і Ковачевича. Видно, що творчість українського поета помітно вплинула на хорватське літературне середовище. Його наслідки виявляються у творчій практиці двох провідних хорватських поетів - Аугуста Харамбашича і Сільвія Страхимира Краньчевича.

Те, що об'єднувало Шевченка і Харамбашича, при всій відмінності світогляду і світосприймання, були їхні погляди на проблему звільнення батьківщини від національного гніту. Це саме те, що найбільш об'єднувало українців і хорватів у всі часи історії. Тобто, Шевченко мріяв бачити вільною Україну, Харамбашич - Хорватію. Обом поетам притаманне й однакове бачення світу, що є наслідком не тільки подібності їхньої індивідуальної психології, як сказав автор книги, а й подібності їхньої історичної ситуації (том 1, стор. 311).

Шевченківський вплив помітний і в творчості іншого хорватського поета - Краньчевича, якому твори українського поета відомі з хорватських перекладів і зі статей у хорватській періодиці, але й з творів поета в оригіналі. Для творчості хорватського поета була також характерна тема страждання матері-батьківщини, і тут знову бачимо пов'язаність двох народів. І для Шевченка, і для Краньчевича характерне непримирення з пасивністю і рабською покорою, палкий заклик до бою і до визволення власного народу. Існує ще один фактор, який показує зв'язок між двома поетами, а таким чином з'являється і зв'язок між двома народами. Цей фактор представляють глибокі ідейно-тематичні зв'язки: обидва поети на перше місце своє зацікавленості ставляють суспільне життя, страждання народу і визволення батьківщини (том 1, стор. 312,313). Отже, автор робить такий висновок: "Творчість Краньчевича і творчість Шевченка являють собою типологічно споріднені явища в історії літератур, і спорідненість ця обумовлена подібністю суспільно-політичної ситуації в Україні часів Шевченка і в Хорватії часів Краньчевича. Політичні

умови і тут, і там визначалися боротьбою народів за національну незалежність” (том 1, стор. 314).

В останні десятиріччя XIX ст. в Хорватії знову виникає зацікавленість творами Марка Вовчка. Тут дуже важливу роль відіграв хорватський літератор Владислав Лабош, який хотів продовжити знайомство хорватських читачів з творами української письменниці, чиї переклади публікувалися в журналі “Vienac”. Лабош писав редакції львівського журналу “Зоря”, що твори Вовчка так подобалися хорватській публіцистиці, що літературне товариство в Загребі заклиало його до перекладу аж усіх творів Марка Вовчка і Основ’яненка. Всупереч тому, що задум Лабоша не був реалізований, популярність творів М. Вовчка була все більшою, і таким чином різні хорватські журнали, як “Vienac”, “Hrvatska vila”, “Dom” опублікували кілька оповідань письменниці у перекладі А. Харамбашича (том 1, стор. 314). Автор книги пише, що проблеми села в Хорватії й на Україні були багато в чому подібними, і на це також звернув увагу читачів Харамбашич у довгій передмові до хорватського видання збірки Марка Вовчка (том 1, стор. 315).

Паралельно із зацікавленістю хорватського народу творами українських авторів йшов зворотний процес знайомства на Україні з хорватською поезією і прозою. З 60-70-х років і до кінця XIX ст. фольклор південних слов’ян перекладали і переспівували різні українські письменники. Ці переклади час від часу з’являлися на сторінках різних українських журналів. До кінця століття на Україні переклади хорватських творів складали значну частину обсягу перекладів того часу (том 1, стор. 318). Так само як український спосіб писання прози і поезії мав великий вплив на творчість хорватських письменників, так і спосіб хорватського римування рядків і писання віршів мав значний вплив на українську поезію. Наприклад, елементи хорватського фольклору плідно використовував у своїх творах Іван Франко. Можемо зробити висновок, що наші народи не тільки єдналися у своїх подібностях, а й доповнювалися своїми різноманітними літературними досвідами (том 1, стор. 319).

І.3. Українсько-югослов’янські літературні взаємини кінця XIX - початку XX ст.

У кінці XIX і на початку XX ст. українсько-югослов’янські контакти продовжували розвиватися. В Україні з’явилися окремі переклади різних хорватських поетів, а в Хорватії все частішими стали публікації перекладів Івана Франка, почали публікуватися і переклади поезії Лесі Українки. Можна сказати, що взагалі збільшився обсяг обміну української та югослов’янських культур, особливо хорватської і словенської. Проте, в цілому обсяг матеріалів про українську культуру зменшився тому, що на рубежі XIX і XX ст. популярність мав західноєвропейський модернізм. Щодо слов’янських письменників, за твердженням хорватської дослідниці Н. Кошутич-Брозович,

все більш уваги приділялося польській і чеській літературам. На її думку, якщо не було б листів поета і публіциста з Кисва, С. О. Бердяєва, який запропонував хорватським журналам писати статті про українську і російську літератури, зв'язки між українцями і хорватами, мабуть, зникли б. Але, всупереч популярності західноєвропейського модернізму і незважаючи на бажання Бердяєва, українсько-хорватським відносинам судилося продовжитися через схожість їхніх доль. Автор пише, що “існувала тенденція, були літератори, які бачили дальший шлях розвитку літератури в більш тісному зближенні з реальною дійсністю, посиленні правдивості, суспільної актуальності творів,...” (том 1, стор. 449). Завдяки цій тенденції, скажімо, обмін з українською літературою не припинився навіть в умовах, коли європейська культура і література займали найбільш уваги.

Важливу роль у зміцненні українсько-хорватських зв'язків відіграло історико-літературне й теоретичне осмислення югослов'янських культур в Україні, а цьому сприяло й читання лекцій з історії хорватської літератури в Київському та Харківському університетах. Частина лекційних курсів була навіть опублікована. Важливе значення також мали “Критико-бібліографічні огляди новітніх праць із слов'янознавства” професора Київського університету Т.Д. Флоринського, який очолював кафедру славістики з 1882 до 1917 р. (том 1, стор. 449).

Літератор А. І. Степович, приват-доцент і професор Київського університету, приділяв багато уваги історії югослов'янських літератур. Він навіть написав і програму курсу історії сербської літератури нового часу та почав читання цього курсу в Київському університеті. Він докладно розглянув творчість Лази Лазаревича, сербського реаліста, в “Нарисах з історії сербохорватської літератури”. Степович, пише автор, з любов'ю ставився до літератури братніх слов'янських народів. Крім Степовича, багато інших вчених займалися вивченням культури хорватів і сербів. Ці дослідження завжди були досить комплексними, бо розглядалися не тільки народна поезія і література народу, а й його історія, мова, фольклор. Основними джерелами були різні дослідження, наприклад, професора слов'янської філології Історико-філологічного інституту у Ніжині В. В. Качановського - “Хорватські літописи XV-XVI ст.”, “Невиданий дубровницький поет Антон Марин Глегевич”, “Поема «Осман» дубровницького поета Івана Гундулича за ватиканським списком” і т.д. (том 1, стор. 451).

Можемо пишатися, що одне з провідних місць посідало вивчення саме дубровницької літератури XV-XVII ст., яку було досліджувано в різних аспектах. Автор перераховує декілька центральних проблем, які включають питання впливу італійської літератури на культуру південних слов'ян, але й організованість і самобутність дубровницької літератури. Саме в Києві в Україні Р. Брандт написав перше монографічне дослідження поеми І. Гундулича

“Осман”, а Осип Маковей Гундуличевій поемі присвятив цілу окрему студію під назвою “Причинки до джерел Гундуличевого «Осману»” (том 1, стор. 451,452).

Варто згадати й Ватрослава Ягича, який був одним з головних посередників українсько-словенських літературних контактів. Видатному хорватському вченому належить особлива роль в об’єднуванні і вихованні славістичних кадрів. Його праці важливі не лише для слов’янської, а й взагалі для європейської науки. Слов’янський семінар Ягича у Відні збирав слухачів із “цілої Слов’янщини”, журнал, редагований ним, об’єднав навколо себе славістів різних країн. В одній статті про Ягича і його опус говорилося й про його прихильне ставлення до українського народу і його національного розвитку (том 1, стор. 459).

І.4. Українсько-югославські літературні контакти міжвоєнного двадцятиріччя

Визначальні історичні події ХХ століття досить змінили процес літературних взаємозв’язків між двома державами. У ХХ ст. у Росії було утворено Республіку Рад, а на Балканах виникло нове єдине Королівство сербів, хорватів і словенців (СХС). У попередній період взаємини між Україною і Хорватією характеризувалися широким обміном інформацією, співробітництвом учених-філологів, поглибленим вивченням розвитку слов’янських культур середньовіччя і значним впливом творчості українських письменників на хорватську літературу. Проте, літературні і суспільні відносини початку ХХ ст. не були позначені такою активністю, причиною чого є відмінність суспільно-політичного та соціально-економічного укладу. Політика уряду Королівства СХС була міцно спрямована на ідеологічну ізоляцію від СРСР і намагалася зупинити всі взаємодії і взаємозв’язки між цими двома слов’янськими літературами, але неспроможна була припинити їх зовсім (том 2, стор. 136). Очільники Королівства СХС боялися поширення революційної ідеології, яка приходила від СРСР. Таким чином, політичні кола почали забороняти обмін інформацією про літературу чи суспільне життя українського народу. Всупереч цьому, між українським і хорватським народами завжди жили ідеї міжнародної солідарності і гуманізму. Тому, зв’язки української літератури з хорватською літературою 20-30-их років вивчалися як у плані контактних взаємин, так і історико-типологічних подібностей у літературних і життєвих процесах у цілому. Йдеться про міжнаціональні українсько-хорватські взаємодії.

Українську літературу першого пореволюційного періоду характеризує боротьба літературних напрямків і утворення багатьох літературних об’єднань, які розрізнялися не лише в поглядах на художню творчість, а й в різних позиціях в політиці, національному питанні, філософії. Поезія, проза і

драматургія Радянської України того часу ґрунтувалася на глибоко пов'язаних з реальним життям творах. У 20-х роках письменники групувалися здебільшого навколо періодичних видань, а часто були різної політичної орієнтації та художніх смаків. Тоді в суспільстві відбувалася класова боротьба між силами соціалізму і капіталізму, а існувала і боротьба різних літературних угруповань (том 2, стор. 137).

У 20-х роках тематика югославських літератур в основному групувалася навколо трьох тем: минула війна, наслідки її і мрії про майбутність Європи, “що задихається у протиріччях” (том 2, стор. 139). Антимілітаристську тему розпочав у хорватській літературі Мирослав Крлежа. Серед літературних родів у цей час домінувала поезія, а в прозі переважали малі форми, а великі прозові твори з'явилися в середині 20-х років. У них домінують реалістична типізація, а являються й натуралістичні тенденції. Поступово реалістичний метод захоплює все більш уваги, і в творах посилюються громадянські та соціальні мотиви. У творах все більше відтворюються актуальні суспільні проблеми і з'являються теми, які висвітлюють зростання революційної свідомості мас, особливо робітничого класу. Вплив різних літератур, зокрема радянської, німецької, французької і американської, сприяв тому, що на кінці 20-х років у Югославії виникла нова течія, яка називалася “соціальною літературою”. Ця течія визрівала поступово і була зумовлена, перш за все, соціально-політичними обставинами в країні. Можна сказати, що соціальна література почалася 1928 року, коли виданий альманах “Книга товаришів”, який був спробою об'єднання в одному виданні письменників різної національної приналежності, але близьких за ідейно-естетичними поглядами та ставленням до робітничого класу та його революційної боротьби. Серед авторів були серби, словенці і хорвати, а один з них був і Д. Цесарич. Цей альманах об'єднував письменників соціальної літератури не з одного регіону, а в загальноюгославському масштабі. На жаль, на кінці майже весь тираж “Книги товаришів” був знищений поліцією (том 2, стор. 139, 140). В один момент “соціальна література”, в запалі ідейно-естетичної боротьби з експресіоністами та сюрреалістами, прихилилася до вульгарного соціологізму. Проти вульгаризаторсько-соціологічних тенденцій “соціальної літератури” виступили письменники й критики, що до неї не належали, а між ними був і Мирослав Крлежа. Незабаром відбувся й Перший з'їзд письменників на Балканах, про який О. Флаккер сказав, що з'їзд “сприяв піднесенню лівої літературної критики в Югославії на більш високий рівень, впливав на розвиток літературно-теоретичної думки” (том 2, стор. 140, 141).

Українсько-югославські літературні взаємини міжвоєнного періоду розглядаються як складова частина загальнокультурної радянсько-югославської взаємодії, яку спричинила низка факторів.

У хорватській літературі про революційні перетворення в царській Росії перший писав письменник-комуніст А. Цесарець, який у 1922-1923 рр. побував

у СРСР, коли там велася боротьба з численними труднощами, наслідками війни, іноземної інтервенції, блокади, заколотів... М. Селімович, оцінюючи репортажі Цесарця, сказав, що “це була велика любов, світлий образ у порівнянні з тим мороком, що його залишив Цесарець у своїй країні” і, що “було щось по-дитячому чисте в цій піднесеній ідеалізації” (том 2, стор. 142).

Пізніше враженням про поїздку 1925 р. до Радянського Союзу поділився М. Крлежа в книзі “Подорож до Росії”. Коментуючи її, М. Богданович підкреслював, що “Крлежа розглядав Росію передусім з соціальним інтересом як перший друг нової дійсності” (том 2, стор. 143). Цесарець і Крлежа писали про соціально-політичні зміни, що відбулися у молодій соціалістичній країні, але й також звернули увагу на зміни в культурі, народній освіті, образотворчому та театральному мистецтві, в літературі (том 2, стор. 143).

Поїздки окремих югославських письменників до Радянської країни і безпосередні зустрічі та контакти з культурою і творчою інтелігенцією СРСР сприяли не тільки зростанню революційної сили в літературах Югославії, популяризації радянської літератури, а й стали причиною розвитку жанру подорожніх нотаток, у яких автори все частіше демонстрували своє ставлення до зображуваної дійсності. Так, наприклад, М. Крлежа в книзі нарисів “Подорож до Росії” відтворює свої спостереження.

Українські письменники майже не мали ніяких контактів з літературами Югославії, а наприкінці 20-х років контакти письменницької інтелігенції Радянського Союзу та Югославії майже зовсім припиняються. Про це йшлося на II Міжнародній конференції революційної літератури, що відбулась у Харкові. Югославські письменники не змогли взяти участь, але в кінці було вирішено зобов'язати МОРП (Міжнародне об'єднання революційних письменників) налагодити контакти й посилити вивчення балканських літератур (том 2, стор. 143,144).

Активізація літературних контактено-генетичних зв'язків СРСР і Югославії припадає на 30-ті роки. Значною мірою цей процес пов'язаний з появою “соціальної літератури”. Взаємини між радянським і югославським письменством стають більш взаємозумовленими.

Серед перекладеної літератури 20-30-х років знайшлося й оповідання П. Панча “Мамо, вмирайте!”, яке увійшло до збірки “Нова російська проза” (1933). Збірка вийшла в серії “Бібліотека Ноліт”, яку між іншими редагував і хорват Густав Крклець. Для створення повнішої картини літературного життя в СРСР до збірки вміщено невеликі бібліографічні статті про кожного з представлених письменників. Про Панча, наприклад, говорилося, що він пише українською мовою, що його твори в основному присвячені колективізації і що ця тема цілком реальна, підказана самим життям. Через ці статті можливо було

отримати якусь інформацію про республіку, де створювалась нова література, а цим стверджувалось, що національні літератури в Радянському Союзі розвиваються і мають однакові з російською літературою права. Для Югославії це питання було суттєвим і актуальним, бо не всі представники населення країни мали право на друк, а до таких належали, наприклад, македонці. Коли повернемося на Панча і його твір, варто сказати, що він створював виразну й переконливу картину дійсності. Цей твір вніс нову проблематику, яка, можливо, не до кінця була зрозумілою югославському читачеві, але художні засоби, якими користувався письменник, були естетично близькими до “соціальної літератури”. Поява оповідання Панча “Мамо, вмирайте!” була одним з прикладів контактів молодшої української радянської літератури з хорватською і сербською (том 2, стор. 145,146).

Можливість зустрічі з українською культурою існувала для югославської інтелігенції й поза межами своєї країни, так само як і поза межами самої літератури, про що свідчить і кінофільм Олександра Довженка “Земля”, який справив сильне враження на одного літературознавця під час його перегляду 1933 р. у Берліні.

У 1934-1937 рр. ще раз побував у СРСР А. Цесарець, який після цього в Загребі написав і видав книгу “Сьогоднішня Росія”, яка постала дуже популярною. А. Цесарець написав і брошури “Мандрівки по Радянському Союзу” (1940): “На Уралі і Волзі”, “У радянських малих народів”, “На Україні”. Нарис “На Україні” присвячено перебуванню Цесарця на Дніпропетровщині, де письменник відвідав колгоспи, радгоспи, побував на Дніпрогесі тощо. Через долі людей, з якими він зустрічався, Цесарець змалював історичні й соціальні події та зміни, що відбулися в Україні.

Щодо української культури та літератури, автор навіть звернув увагу читачів на те, що з 1876 р. до революції існувала царська заборона української мови. У нарисі йшлося й про Тараса Шевченка. Цесарець цитував його вірші і таким чином підтверджував важке становище українського народу за часів царизму. Говорячи про революційні перетворення, автор наголосив, що відбувався культурний прогрес населення й піднесення української літератури з такими іменами, як Макаренко, Микитенко, Тичина.

У міжвоєнне двадцятиліття українська література з’являлася в Югославії все частіше, хоча й тут багато українських письменників дореволюційної доби не знаходять своїх перекладачів, популяризаторів, дослідників. Наприклад, невідомою залишилася Леся Українка й В.Стефаник, твори якого не видаються. У 20-х роках було надруковано кілька оповідань Марка Вовчка та М. Коцюбинського, новела Кобилянської. У 30-х роках ці імена майже не з’являються в югославських виданнях.

У центрі уваги лишається лише Т. Шевченко, про якого пишуться наукові розвідки й вивчається його роль у літературному процесі України та Югославії. Таким чином, виходить безліч матеріалів про його життя і творчість і про вплив на письменників Хорватії. У Хорватії увагу Шевченку приділяють газети, як “Nova Evropa”, “Hrvatska revija”, “Hrvatski dnevnik”. Найчастіше писалося про народність і революційність поезії Шевченка, розкривалося ставлення російського царизму до діяльності українського генія, а більше уваги зверталось на вплив його лірики на хорватську та словенську літератури. Так, про Шевченка і його боротьбу за соціальну й національну волю писав і хорватський письменник І. Козарчанин. Він сказав про українського поета, що у своєму романтичному доробку підносить проблему і події, які актуальні й по-людському близькі (том 2, стор. 147). Можна сказати, що багато хто з представників “соціальної літератури” 20-30-х років Югославії відчув на собі вплив Шевченкового палкого слова (том 2, стор. 147).

У 30-х роках ХХ ст. в Югославії дуже гостро стояло національне питання. У цей період життя і творчість Шевченка широко пропагувалися в югославській пресі й багато письменників Югославії намагалися підкреслити у своїх виступах виняткову роль Шевченка для українців. Коментували, що “рідко де народ так тісно пов’язаний з будь-яким поетом, як пов’язаний кожний вільний крок українців з Тарасом Шевченком” (том 2, стор. 147). Один югославський письменник сказав про Шевченка, що він “не поет, а голос народу, його крик, сльоза і глибоке зітхання, стогін і разом з тим поклик гніву цього народу” (том 2, стор. 148).

На відміну від Шевченка, його наступник Іван Франко як письменник був майже невідомий югославському читачеві, але в окремих хорватських журналах та газетах ХХ ст. можна було зустріти його ім’я. Між двома війнами українська література, хоча й з великими труднощами і перервами, все ж таки доходила до югославських читачів, а хорватська, сербська і словенська літератури в Україну майже не проникають.

Коли говоримо про хорватську літературу, можна сказати, що важливим моментом у розвитку українсько-хорватських, але й взагалі українсько-югославських літературних зв’язків 30-х років, був переклад Я. Галана уривка з новели “Три домобрани” М. Крлежі (зб. “Хорватський бог Марс”), що 1932 р. була надрукована в журналі “Вікна”. Таким чином, Галан познайомив читачів Західної України з одним із кращих антимілітаристських творів прогресивної хорватської літератури першої половини ХХ ст.

Становище літературно-критичної продукції югославістики на Україні теж не було набагато кращим. Протягом усього періоду між двома війнами з’явилося лише декілька публікацій і статей різного характеру. Одна із статей була присвячена пам’яті хорватського вченого-славіста, вчителя І. Франка, І. В.

Ягича. З іншого боку, українська літературно-художня критика активніше реагувала на події культурного життя Югославії 20-х років. Наприклад, різні журнали повідомляли про вшанування в Загребі Петра Петровича з нагоди 25-річчя його літературної діяльності, про початок видання стотомної серії творів сербських, хорватських, словенських письменників, про шеститомну працю з історії хорватської культури “Matice Hrvatske”.

Протягом 20-х років в українській пресі з'являється також декілька невеликих оглядів тогочасного стану літератур народів Югославії. 1926 р. К. Лавринович пробує окреслити в загальних рисах літературний процес південних слов'ян. Лавринович мав досить песимістичний погляд на літературний процес початку 20-х років у Югославії, але ця точка зору тільки частково відповідала дійсності. Про те, що література в Югославії розвивалася і була успішною свідчить і те, що вже в першій половині 20-х років з'явилися “Хорватський бог Марс” М. Крлежі і ще низка оповідань авторів інших народів Югославії. У 1929 р. двічі друкується оглядова стаття Р. Кальтофана “Сьогоднішня югославська література”, в якій були вміщені якісь питання її становлення. Чи не вперше на Україні Р. Кальтофен виділяє А. Цесарця і М. Крлежу як письменників, що перебувають “під сильним впливом соціалістичних письменників Заходу”. У статті автор звернув увагу на видавничу діяльність Крлежі та на спрямування його літературних пошуків. Згадуються його драма “Глембаї” та книга нарисів “Враження з Росії” (Подорож до Росії), а поза увагою автора знаходяться і поезії і проза визначного хорватського письменника. Також, варто сказати, що українська радянська критика, визнаючи досягнення югославської прози, прогнозувала появу з часом значних прозових творів. Белетрист, від якого очікувалося щось значне в літературному й громадському відношенні, був Мирослав Крлежа. Хоча малі обсягом, такі загальні огляди й повідомлення про югославське культурне й літературне життя мали позитивне значення, бо знайомили українську громадськість з близькою, але поки що маловідомою літературою балканської країни.

У міжвоєнний період розпочалося наукове вивчення югославської шевченкіани. В Україні першим до цього питання звернувся Л. Луцев. У 1937 році він публікує розвідку “Август Харамбашич та Тарас Шевченко”, в якій досліджує шлях хорватського поета до літературної спадщини Кобзаря й аналізує зроблені Харамбашичем переклади Шевченка з точки зору їх ідейно-художньої точності значення. Однак, тільки в повоєнний час рецепція Шевченка в Югославії посіла належне місце, тобто стала предметом систематичного вивчення.

Українсько-югославські літературні відносини міжвоєнного періоду пройшли кілька фаз розвитку, залежно від суспільно-політичних відносин між СРСР та Югославією. Значну роль у цьому процесі відіграла література XIX ст., зокрема творчість Шевченка. Завдяки літературі відновлюються традиційні

літературні взаємодії українців з хорватами. Очевидно, зближенню культур цих народів сприяли й споріднені явища, що спостерігалися в літературних процесах обох країн (том 2, стор. 148-152).

1.5. Українсько-югославські літературні контакти (1954-1970)

Боротьба з гітлерівською Німеччиною зумовила посилення громадянських мотивів, оспівування героїзму, являються теми інтернаціонального єднання, які зближують лірику українських поетів Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Бажана, Володимира Сосюри з поезією воєнного часу югославських поетів, між якими був і Владимир Назор. У поезіях українських, так само, як і в поезіях хорватських поетів, переважають патріотичні теми, звернення до народу, батьківщини, бойових історичних традицій і т.д. (том 2, стор. 263-264).

У роки Вітчизняної війни українська поезія створювала твори, схожі на героїчні літописи свого народу, а це саме можна сказати і про хорватську поезію періоду народно-визвольної боротьби й революції. Вся лірика того періоду спирається на реальність. У поетів обидва країн з'являються однакові мотиви: образи батьківщини, матері, дітей. Для українських і югославських поетів образ матері часто був пов'язаним з долею матері-вітчини.

По завершенні другої світової війни соціалістичний шлях розвитку Югославії дещо змінився, і йшлося про створення відповідної до вимог часу національної літератури. Після другої світової війни українська література як складова частина радянської виходить на загальнослов'янську та загальносоціалістичну арену. З появою країн народної демократії поширюються її зв'язки з культурами інших народів (том 2, стор. 264,265). Можна сказати, що спільна боротьба проти фашизму ще більше посилила почуття слов'янської єдності. З 1946 р. видається журнал "Югославія - СССР".

З появою можливості безпосереднього спілкування літераторів різних країн літературні взаємини міцнішають і стають різноманітнішими, а все це відображається на творчість письменників, яка стає багатшою (том 2, стор. 265). Яскравим прикладом цього процесу може бути поетична, пропагандистська й наукова діяльність українського літератора Максима Рильського. Уперше він Югославію відвідав 1945 р. у зв'язку з підготовкою Слов'янського конгресу. Ця подорож залишила помітний слід у його творчості. Рильський дійшов до гіркого висновку, що про українців насправді відомо дуже мало. Він сказав, що крім Шевченка там нікого іншого не знають. Існує тільки низка людей, яким відомі Іван Франко й Марко Вовчок. Потім запитав він себе, що вони, українці, знають про творчість братніх, сусідніх народів і зрозумів, що ні навпаки ситуація не є кращою. Перебуваючи на Балканах, Рильський починає порушувати цю багаторічну міжлітературну "тишу" і незабаром пише вірші про Югославію і її літературне й культурне життя. Вплив югославської літератури в творчості

поета бачимо у використанні сюжетів, у образності і традиційному розмірі (десетерець) героїчного епосу південних слов'ян. Його цикл "Югославські нариси" багато в чому схожий на югославську поезію того часу. Він спостерігав дружнє ставлення народів Югославії до Радянського Союзу, і потім ці спостереження перетворилися у поезії, пройняті ідеєю міжслов'янської єдності. Поет вважав за необхідне розширити літературно-художні взаємини з югославським народом, наголошуючи, що "на сербських піснях далеко не закінчується словесна культура югославських народів" (том 2, стор. 267). Поет занотовує, що треба розпитати про Назора й познайомитися з ним. І справді, під час першої подорожі до країни відбулися зустрічі з Назором, Бадаличем та ін. Однак у творчості Рильського є тільки один переклад вірша В. Назора (том 2, стор. 267). У грудні 1946 р. Рильський їде до Югославії на Всеслов'янський конгрес, де Україну, крім нього, репрезентували ще С. Ковпак та О. Корнійчук, а спеціальним кореспондентом на конгресі був Я. Галан, який написав кілька репортажів-хронік про роботу з'їзду, про зустрічі на Балканах та про соціально-політичні зміни в новій Югославії. На конгресі Рильський говорив про українську культуру й про активізацію популяризації в Югославії українського радянського письменства. У тому ж році з'явилася сербохорватською мовою збірка оповідань Ю. Яновського "Земля батьків", які і за формою, і за змістом були близькими югославському читачеві. У югославській періодиці друкувалися твори М. Рильського, П. Тичини, Л. Первомайського, які на той час побували в ФНРЮ. З часом обсяг перекладеної в Югославії української літератури значно збільшився. Виходять твори О. Довженка, О. Гончара, Є. Кравченка, Н. Шкляра, В. Василевської та ін. (том 2, стор. 168).

У той час вибір творів для перекладів був залежним від інтересу югославського читача до творів тематично пов'язаних з недавною війною й сучасністю літератури. Так, 1947 р. була перекладена книга спогадів С. Ковпака "Від Путівля до Карпат", яка познайомила югославського читача з партизанським рухом на Україні в роки Великої Вітчизняної війни. Усе це було дуже близьким до героїчних випробувань у Югославії, відтворених в щоденникових записах В. Назора та Р. Чолаковича.

Роман О. Гончара "Прапорonoсці" у Хорватії та Сербії був перекладений 1948 р. Через рік у Загребі окремо виходить "Злата Прага". Важливо згадати, що на той час у Югославії письменники тільки починали писати великі прозові форми, з темою другої світової війни. Книга Гончара задовольнила читацький інтерес до "радянського феномена" різними своїми аспектами: гуманізмом, патріотизмом, увагою до індивідуального світу людини.

1954 року друкується повість хорватського письменника В. Калеба "Чарівність пороху", де він відтворив прекрасні риси людської вдачі, які яскраво виявилися в екстремальних умовах партизанської боротьби. Головні

герої твору своєю поведінкою стверджують ідеї соціалістичної революції та її моралі. Про твір пише й дослідниця Г. Я. Ільїна, наголошуючи, що повість Калеба багато в чому перегукується з “Прапорonoсцями” Гончара. Схожості бачимо в використанні деталей і показі простого й на перший погляд незначного, яке в загальному контексті виявляється дуже важливим (том 2, стор. 270).

Через обмеження безпосередніх контактів між письменниками міжлітературні українсько-югославські взаємини у 50-х роках були менш динамічними й активними. У Югославії в цей час письменство зверталось до українського фольклору і класики XIX - початку XX ст. Виходили друком деякі твори Шевченка, Франка, Коцюбинського, Стефаника й розпочалося вивчення їхньої творчості на новому історичному етапі.

На рубежі 40-50-х років у Загребі публікуються оповідання І. Франка. Переклади супроводжувалися короткою довідкою про життєвий шлях українського письменника і його перекладацьку діяльність. Загальна оцінка Франка як представника української культури була в Югославії дуже високою. Творчість Т. Шевченка перекладалася в цей період набагато менше. З’явилися друком тільки “Заповіт”, поезія перекладена Т. Менац; “Мені однаково” та “Розрита могила”. Однак, у народній Югославії саме з Тараса Шевченка розпочалося наукове дослідження української літератури, а його особистість, так само, як і його поезія, завжди мали своїх шанувальників на Балканах. Упродовж соціалістичних перетворень у Югославії зростає інтерес до класика української літератури. 1950 р. у журналі “Izbor” (№ 6) була надрукована стаття хорватського літератора й дослідника О. Флакера “Тарас Шевченко - борець і революціонер”, в якій творчість поета розглядалася крізь призму його патріотизму, громадянської свідомості й еволюції соціальних переконань (том 2, стор. 271). Різні статті про Шевченка були лише підступи до наукового дослідження українського поета в Югославії, а шевченкіана в цій країні тільки набирала висоту.

У середині 50-х років на території Югославії з’явилися переклади творів М. Коцюбинського. У той час перекладалися письменники, які зарекомендували себе борцями за народні інтереси, чиї твори містили соціальну проблематику і були революційно спрямовані, тобто взагалі перекладалися письменники, які багато зробили для розвитку української літератури, а сучасні письменники у 50-х роках ще не привернули до себе належної уваги.

В Україні в цей час збільшується кількість перекладів югославської літератури. За короткий час вийшли “Міст на Дрині”, “Проклятий двір” та “Зеко” І. Андрича, сербського письменника дуже популярного й в Хорватії, та “Селянське повстання” і “Золота яблуня” хорватського письменника А. Шеноа (том 2, стор. 272). До українських читачів твори югославських авторів доходять

через переклади російською мовою. Потім з'явилася можливість більш широко й систематично ознайомитися з класичною спадщиною хорватської літератури, з новими творами письменників сучасників з різних республік ФНРЮ. Майже все це знаходило відгук в українській періодиці.

Протягом 1955-1958 рр. М. Нагнибіда написав декілька віршів про його враження від перебування в Югославії. Серед них можна знайти переспіви народних пісень, як, наприклад, “Далмаційська пісня” і “Три Гайдуки”. На Україні визріває також інтерес до історичних зв'язків південних та східних слов'ян. У другій половині 50-х років українські дослідники вивчали міжлітературне спілкування України та Югославії. Тут важливу роль відіграли і М. Коцюбинський, і “Осман” Гундулича, і творча зацікавленість Т. Шевченка, І. Франка та Лесі Українки фольклором. На цей час українська та югославська літератури переживали складний процес боротьби проти шаблонів, догматизму, схематизму. Були потрібні нові форми і нові засоби відображення дійсності (том 2, стор. 273).

Поїздки радянських письменників до Югославії дуже допомогли створенню українсько-югославських міжлітературних взаємозв'язків. Рильський казав, що зустрічі радянських представників літератури з хорватськими сприяли взаємоознайомленню та поглибленню культурних зв'язків між цими народами. Серед тих, з ким зустрічалися радянські літератори, були й хорватські письменники А. Шолян, Ю. Каштелян та інші (том 2, стор. 276, 277).

Українська література в 60-х роках досить активно взаємодіє з літературою народів Югославії. Югославські читачі могли ознайомитися з українською літературою, починаючи з класичної спадщини і закінчуючи сучасними творами, які представляло наймолодше покоління письменників. У цей час перекладались твори наступних письменників: Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, П. Грабовського, М. Стельмаха, Остапа Вишні, О. Гончара, Л. Первомайського, Л. Смілянського, В. Собка, Д. Білоуса, І. Драча, В. Коротича, Л. Костенко.

Дальше поширення особистих контактів між літераторами України й Югославії значною мірою стимулювало реальний інтерес одного народу до другого та практичне засвоєння однією літературою здобутків іншої. З 60-х років твори Тараса Шевченка майже щороку з'являлися на сторінках югославської періодики, навіть відзначалося 150-річчя від дня народження українського поета. Поетичний світ Шевченка та рецепція його творчості на Балканах стали предметом дослідження багатьох учених. Однією з цікавих робіт є праця професора Загребського університету Й. Бадалича “Шевченко у хорватській літературі”, яка була надрукована в журналі “Umjetnost riječi” (1964 р.) (том 2, стор. 278-280). Ця праця не була перше звернення Бадалича до Шевченка. Ще 1922 р. він написав статтю “Шевченкова доба і південні

слов'яни", де зосередився на життєвих поглядах українського поета. У новій роботі він демонструє обізнаність з працями українських дослідників, які займалися Шевченком. Він аналізував переклади А. Харамбашича та вважав, що Харамбашич до сьогоднішнього дня - найплодовитіший хорватський перекладач Шевченка. Загребський дослідник займався й питанням про шлях, яким Шевченкова поезія потрапляла до південнослов'янських народів. Існують версії, які говорять, що твори Шевченка через Галичину приходили у Відень, а звідти - до Хорватії, або через Галичину в Сербію, а потім - у Хорватію. Бадалич, у свою чергу, доводить, що перші югославські переклади Шевченка належали А. Шеноа, який познайомився з творчістю українського митця в колі ридикальної чехословацької та іншої слов'янської молоді. Хоча Бадалич прямо не говорить про вплив "Кобзаря" на творчість своїх співвітчизників, він наголошує обов'язковість дослідження творів Шевченка, які, через перекладацьку діяльність, впливали на творчість А. Харамбашича (том 2, стор. 280).

Як і багато інших слов'янських та неслов'янських літератур, українська література входила до загальноюгославського художнього процесу, приносячи свою ідейно-тематичну та естетичну своєрідність. Взагалі, перекладацька активність диктується потребами самого суспільства, а того часу з друку виходили твори вітчизняних та переклади зарубіжних письменників, співзвучні за проблематикою, схожі за художніми засобами зображення тощо. Як приклад, можна взяти переклад роману Ю. Яновського "Вершники", який переклав Ст. Суботін в 1965 році. Суботін у своїй післямові відзначив, що українська література, як і українська культура взагалі, ще недостатньо відомі (том 2, стор. 281).

Соціалістичні літератури Югославії та України налічують чимало творів, у яких дійсність постає в романтично піднесеному вигляді. Слід відзначити, що в 60-х роках у Югославії активно перекладали твори Стельмаха. Вийшли його романи "Кров людська - не водиця" та "Правда і кривда" (1963), повість "Туси-лебеді летять" (1967). Югославські читачі мали змогу ознайомитися також з ліричним епосом О. Гончара "Людина і зброя", перекладеним у 1967 році. Книга вийшла в серії "Популярні романи" поряд з творами Т. Манна, М. Пруста, Л. Арагона.

Згодом видавництво "Дніпро" розпочало систематичне видання художньої літератури Югославії. 1968 р. виходить цикл новел М. Крлежі "Хорватський бог Марс". У післямові до перекладу І. Ющук писав: "Знайомство з Крлежою відкриває для українського читача не тільки письменника напруженої думки, сумлінного історика своєї епохи, а й проникливого психолога та оригінального художника слова" (том 2, стор. 284).

Перед війною ім'я цього майстра слова було відоме в Україні з коротеньких

оглядів та перекладених уривків однієї з новел цього циклу. Книжка Крлежі наближала українському читачеві не тільки творчість самого письменника, а й хорватську літературу в цілому. 1969 р. видавництво “Дніпро” розпочало видавати серію “Мудрість народна”, а серію відкрили “Прислів’я та приказки народів Югославії”. У перекладі на українську мову виходили переважно романи й повісті, написані до другої світової війни. Українська періодика частіше зверталась до новітніх явищ хорватської літератури. Вона охоче знайомила з новими іменами югославських письменників (том 2, стор. 284).

Зміни в процесі популяризації літератур народів Югославії в 60-ті роки були досить помітними. Це позначилося також на публікації наукових праць. Численні питання, які підіймали в своїх розвідках літературознавці, стосувались історії літератур Югославії, їх зв’язків з українською культурою та літературою, вивчення сучасного літературного процесу СФРЮ та творчості окремих відомих письменників. Завдяки цьому українські читачі мали змогу відкрити й хорватського автора І. Гундулича. Багато журналів, зокрема “Всесвіт”, “Дніпро”, “Радуга”, “Жовтень”, “Україна”, “Прапор”, пізніше альманах “Поезія” і газета “Літературна Україна”, надавали свої сторінки югославським літераторам, передруковували відгуки на переклади українських письменників у СФРЮ та матеріали югославської шевченкіани.

Головною темою, яка в 60-х роках привернула увагу українських югославістів, була “Т. Шевченко та літератури народів Югославії”. Цю працю на сторінках української періодики досліджували І. Ющук, М. Гуць, М. Кравцов, М. Гольберг та М. Базилівський. Значний внесок у розробку цього питання зробив Ющук, який аналізував цікаві факти рецепції творчості Шевченка в південнослов’янських літературах і значення його творів для хорватів (том 2, стор. 285).

У 70-х роках у Югославії зберігається зацікавленість українською літературою, зокрема новими творами. Було перекладено твори 35 українських письменників, у перших рядах, як завжди, перекладалися твори Шевченка. Протягом 70-х років твори Шевченка постійно з’являлися на сторінках періодичних видань. У серії “Бібліотека «Класичної поезії»” опубліковані вибрані твори Лесі Українки під назвою “Ломикамінь” (том 2, стор. 286).

Поступово складалася бібліотека української літератури. Багато в цьому напрямку зробила югославська періодика, яка так само, як на Україні, надавала перевагу сучасній літературі. Представники різних поколінь українських радянських письменників: М. Бажан, О. Вишня, О. Гончар, О. Довженко, І. Драч, Л. Костенко, В. Симоненко, Б. Олійник, Д. Павличко, М. Рильський, В. Сосюра, М. Стельмах, П. Тичина і т.д. - репрезентували українську поезію, прозу й драматургію в республіках соціалістичної Югославії (том 2, стор. 287).

Переклади з української літератури 70-х років помітно починають превалювати на тлі усього попереднього післявоєнного часу. Ішлося про досить потужний прилив української поезії в художній світ Югославії. У різних періодичних виданнях, між якими були й хорватські “*Odjek*”, “*Ideje*”, “*Poezija*”, “*Mostovi*” та ін., друкувалися твори українських поетів. Дуже важливим явищем 70-х років була поява в Югославії “*Антології української поезії*”, яка вмістила окремі поезії дожовтневої доби, починаючи із Сковороди. Крім того з’явилися поетичні переклади П. Мирного, М. Коцюбинського, В. Стефаника. Таким чином розширилися обрії української лірики (том 2, стор. 288).

Між українською і хорватською літературою можливо помітити багато схожостей, починаючи з проблематики аж до використання подібних художніх засобів. Один з прикладів є поезія Д. Павличка, де бачимо асоціативність сприйняття зовнішнього світу, осмислення буття, емоційну напругу, глибокий підтекст, певне символічне звучання образів і новаторське засвоєння традиційних поетичних форм. Це все певною мірою перегукується з поезією Г. Крклеца (том 2, стор. 289).

70-ті роки були позначені виходом у світ багатьох наукових праць, присвячених українській літературі, її зв’язкам з літературами народів Югославії. Так, у сьомій книзі “*Історії світової літератури*”, виданій в СФРЮ вміщено розділ, присвячений українській літературі з такою самою назвою “*Українська література*”. Не менше значення має і розвідка О. Флакера “*Українська література в Хорватії*”, де простежується процес народження інтересу до України та розвитку взаємин між хорватською та українською літературами.

Протягом останніх років на Україні велася активна перекладацька діяльність, а художні твори югославських авторів все частіше з’являються на сторінках українських журналів. 70-х років вийшло й кілька поетичних книжок, серед яких “*Дубровницька поезія*”, перекладена О. Шевченком.

Ця неповна ретроспектива українсько-югославських літературних взаємин післявоєнної доби свідчить про постійний інтерес слов’янських народів один до одного. З роками розвиваються особисті письменницькі контакти, зростає кількість та якість перекладених творів, послідовно велася вивчення літератур, досліджувалася історія культурних взаємин між Україною та Югославією. І цей процес триває ще дотепер. У цій роботі ми представили головні методологічні принципи тогочасної української славістики, де показано і зв’язки української літератури з хорватською. Ця тема отримує своє монографічне висвітлення у книзі П.М. Рудякова “*Українсько-хорватські літературні взаємини в XIX-XX ст.*” (Київ: Наукова думка, 1987). Зазначені праці побудовані на принципах тогочасної радянської методології.

літературознавство

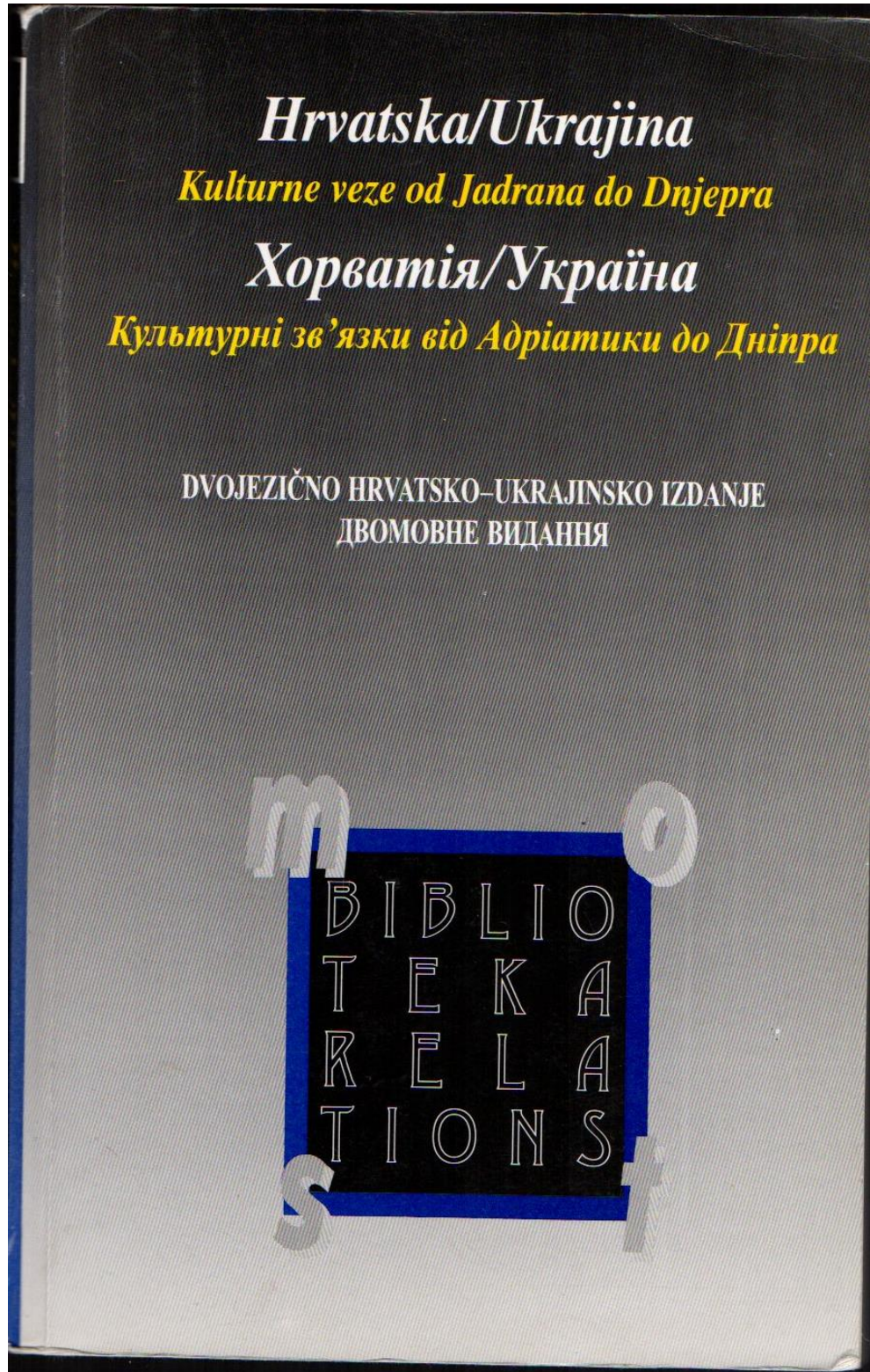
П. М. РУДЯКОВ

**УКРАЇНСЬКО
ХОРВАТСЬКІ
ЛІТЕРАТУРНІ
ВЗАЄМИНИ
В ХІХ-ХХ ст.**

Розділ II.

Українсько-хорватські зв'язки у виданнях пострадянського періоду

Новий імпульс цим зв'язкам дали подальші процеси політичного розвитку в Україні. Тема українсько-хорватських зв'язків, зокрема, широко висвітлюється з відкриттям Посольства України в Республіці Хорватії (1996). Одним із відображень є двомовне видання "Hrvatska/Ukrajina. Kulturne veze od Jadrana do Dnjepra" («Хорватія/Україна. Культурні зв'язки від Адріатики до Дніпра»). Упорядник зазначає: "Історичні взаємини, які впродовж століть відобразилися на просторі, означеному тут між Адріатикою та Дніпром, досить широкі і багаті, аби змогли втіснитися в одній публікації. Тому головна мета цього видання полягала в тому, щоб спробувати означити контури найголовніших явищ у спілкуванні двох народів, дотримуючись при цьому хронологічної послідовності" (стор. 227)

Саме таку мету має вступний текст, в якому зроблено спробу дати цілісний огляд українсько-хорватських зв'язків від давнини до сучасності. Наступні матеріали мають намір представити окремі найзначніші явища в цих взаєминах відповідно до культурно-історичних епох, з виділенням показових прикладів. У цілому, ці зв'язки становлять безперервний процес, проймаючи всі століття.

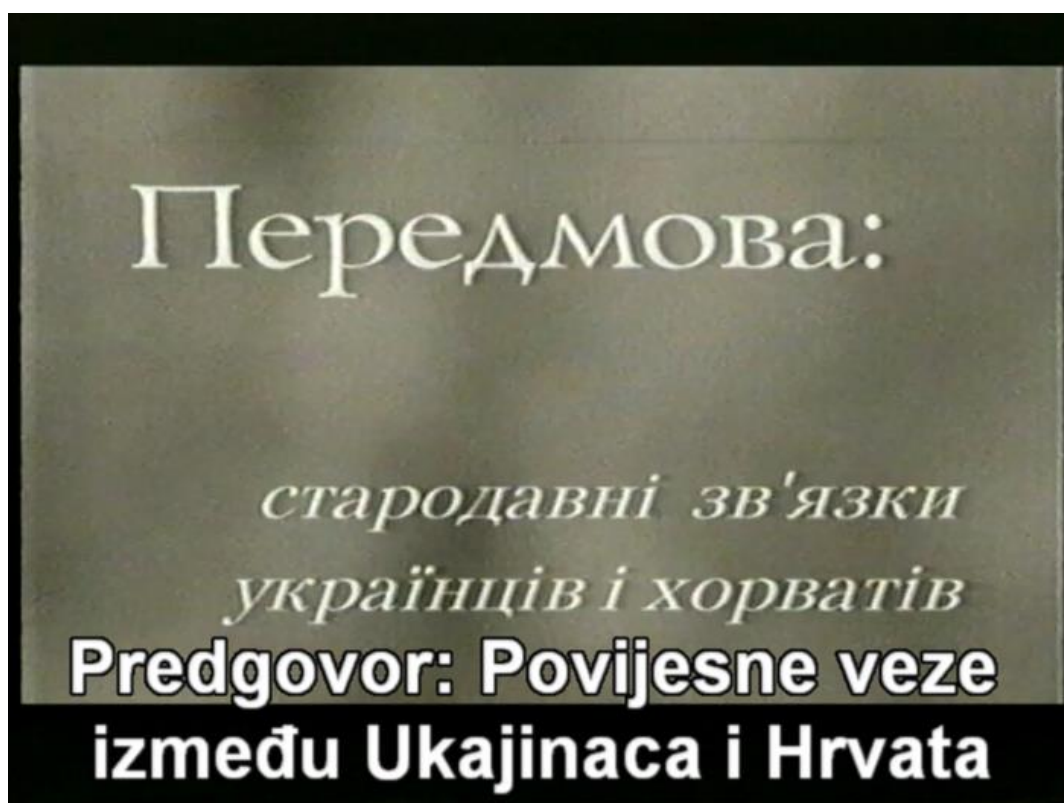
Особлива увага приділена менш відомому, але багатому матеріалом періоду раннього середньовіччя, який вказує на генетичну взаємопов'язаність двох народів ще в ранньому періоді слов'янської спільності. Ці часи представлені на основі нового, раніше маловідомого матеріалу з археології, лінгвістики та міфології. Доба Ренесансу, багата в хорватів, не мала таких плідних наслідків серед українців, що пояснюється історичними обставинами, тому не представлена у збірнику. У той же час наступна, барокова, епоха досить багата на контакти і аналогії. Не менш плідне ХІХ століття, виражене посиленнями культурно-історичними комунікаціями двох народів, а також спілкуванням ряду видатних представників літератури і філології. Виділено період українського авангарду, у відкритті і представленні якого міжнародній громадськості хорватська інтелігенція має особливі заслуги.

Підтвердженням того, що ці взаємини мають широкий діапазон і що охоплюють різноманітні сфери, виступають аналогії, відзначені в мові, фольклорі двох народів.

Представлені переклади поезії та фрагментарно прози мають мету відзначити цю сферу як традицію взаємного інтересу в галузі літератури, так і певними результатами в цій області."³

³ Paščenko, Eugen. Hrvatska/Ukrajina. Kulturne veze od Jadrana do Dnjepra./Хорватія/Україна. Культурні зв'язки від Адріатики до Дніпра. Biblioteka Relations. Dvojezično hrvatsko-ukrajinsko izdanje./Двомовне видання. Zagreb, 1996. (стор. 227)

У висвітленні цієї теми виникають нові форми і принципи показу. Серед таких явищ був і телевізійний фільм “Стародавні зв’язки українців і хорватів”, підготовлений київськими документалістами.

Цей фільм може мати інтерес і для хорватського глядача, тому подаємо переклад тексту у формі субтитрування. З огляду на специфіку перекладу субтитрів, в тексті зазначаємо транскрипти перекладених одиниць. Сам переклад подається в додатку.

На основі титрування цього фільму можемо зробити відповідні висновки і спостереження над специфікою перекладу.

Розділ III.

Prevodilački aspekt

Drugi dio diplomskoga rada predstavlja prijevod teksta dokumentarnog filma ukrajinskih snimatelja posvećen našoj temi ukrajinsko-hrvatskih veza. Film je rađen kao tekst govornika koji prikazuje različite etape tih povezanosti, ali na primjeru ukrajinske, u ovom slučaju – kijevske povijesne stvarnosti.

S obzirom na osobitosti žanra – dokumentarni film u kojem sudjeluje jedan govornik vodeći naraciju u raznim predjelima grada Kijeva u kojima se mogu vidjeti povezanosti ukrajinskog i hrvatskog naroda od daleke povijesti do 20. stoljeća, prijevod spomenutog filma zasnovan je na brojnim povijesnim činjenicama koje su jasno istražene i prevedene kako bi hrvatski gledalac filma mogao što bolje shvatiti srž ukrajinsko-hrvatskih povijesnih veza.

Hrvatska definicija glagola *titlovati* je *ispisivati tekst prijevoda stranog jezika kojim se u filmu govori na kopiju filma*⁴. Za ispisivanje titlova tj. linija teksta koriste se razni kompjuterski programi. U slučaju ovog prijevoda koristila sam dva tipa programa za titlovanje - Subtitle Workshop i Aegisub. S obzirom da linije teksta moraju gotovo u minutu pratiti govornikove riječi, a optimalna količina slovničkih znakova (zbroj svih slova, brojeva, razmaka i interpunkcija) je 20 po sekundi linije, što znači da linija sa 60 znakova ne bi smjela trajati kraće od 3 sekunde. Minimum za pristojno praćenje filma s titlovima je 25 slovničkih znakova po sekundi trajanja. Odrasla osoba pod punom koncentracijom može pročitati 35-40 znakova u sekundi i to samu u slučaju da je ništa ne ometa, stoga je vrlo bitno kratiti linije teksta koliko god je to moguće, a da se zadrži smisao i potpuna informacija onoga o čemu govornik u filmu govori. Mnogi prevoditelji griješe jer ne titluju nego prave transkripte, odnosno samo mijenjaju riječi iz jednog jezika na drugi. Prilikom titlovanja važno je film *gledati* kako bi se znalo kojeg je roda osoba koja govori, kome se obraća itd. Kada govorimo o dokumentarnom filmu, obično imamo jednog naratora i olakotna okolnost je što ne moramo paziti na uloge i nastavke za glagole (muško/žensko) a najčešće ne moramo ni stavljati crticu (-) kada u filmu dolazi do promjene govornika. Ono što je zahtjevno u dokumentarnom filmu su povijesne činjenice, godine, nazivi raznih događaja koji se često u samom nazivu razlikuju od jezika do jezika. Stoga je jako važno poznavati jezik s kojega prevodimo jednako dobro kao i jezik na koji prevodimo poznavajući istovremeno povijest i kulturu oba naroda. Važno je provjeravati činjenice, nazive, imena raznih povijesnih ličnosti, ali i gramatiku jezika na koji se prevodi kako ne bi došlo do pogrešaka koje bi u potpunosti mogle promijeniti smisao rečenice ili pak ponuditi gledaocu pogrešnu informaciju. Za vrijeme prevođenja filma, uvijek ovisno o tipu jezika na kojem je film sniman, dolazit će do promijena u prijevodu na ciljni

⁴ hjp.znanje.hr

jezik. U našem slučaju radi se o slavenskim jezicima pa možda promijene neće biti toliko drastične, ali opet ih ima dovoljno kako bismo naveli primjere gdje se te promjene najčešće događaju.

Kao prvi primjer istaknula bih izbacivanje nepotrebnih riječi, tj. riječi koje se ponavljaju, osobito uzvika ili poštapalica, ali i svih riječi koje produžuju liniju teksta, a nisu nužne za razumijevanje poruke koju je govornik htio prenijeti:

Dialogue: 0,0:03:20.95,0:03:25.95,Default,,0,0,0,,
У Хорватії є Київ, у Хорватії є Тернопіль,
U Hrvatskoj postoji Kijev, Ternopilj i brojni drugi nazivi

Dialogue: 0,0:03:26.00,0:03:28.57,Default,,0,0,0,,
у Хорватії є багато інших назв наших рік.
naših ukrajinskih rijeka.

U ove dvije linije teksta, od 03:20 do 03:28, riječ Hrvatska (Хорватія) ponavlja se tri puta. U prijevodu je dovoljno jednom, na početku rečenice, spomenuti riječ Hrvatska jer rečenica i tako zadržava svoj puni smisao.

Dialogue: 0,0:38:19.37,0:38:26.57,Default,,0,0,0,,
І треба сказати, що в Загребі знають і дуже люблять українських художників.
Važno je reći da i u Zagrebu ljudi znaju i vole ukrajinske slikare.

U ovoj liniji teksta originalni prijevod bio bi sljedeći: Važno je reći da i u Zagrebu ljudi znaju i *jako* vole ukrajinske slikare. Ne bi bilo ništa pogrešno u tome da smo ovako preveli tu liniju, ali budući da nam prilog *jako* zauzima previše prostora i linija teksta postaje predugačka, možemo ga izbaciti jer rečenica ne gubi smisao, a linija dobiva optimalan broj znakova.

Dialogue: 0,0:01:07.20,0:01:12.61,Default,,0,0,0,,
Багато вчених століттями намагалися розгадати цю таємницю імені хорватів.
Mnogi su stručnjaci stoljećima pokušavali otkriti odakle potječe naziv "Hrvat".

U ovoj liniji, drugi dio teksta je prepričan, a ne doslovno preveden. Govornik priča slikovitim jezikom, a titlovi trebaju biti kratki i jasni kako bi gledalac stigao uz čitanje pratiti radnju filma i obratiti pozornost na slike. Dakle, umjesto doslovnog prijevoda gdje su stručnjaci pokušali "otkriti tu tajnu imena Hrvata" puno je jasniji prijevod u kojem kažemo da su stručnjaci pokušali otkriti odakle potječe ime ili naziv Hrvat.

Kao drugi primjer promjena u linijama teksta prijevoda navela bih upravo ono suprotno, a to je dodavanje pojedinih riječi kako bi gledaocu bilo jasnije o čemu se radi. To se događa pri prikazu povijesnih osoba ili događaja koji su se dogodili u

državi s čijeg jezika prevodimo. Ponekad jednostavno jezik na koji prevodimo zahtjeva neku dodatnu riječ za bolje razumijevanje izrečenoga. U ukrajinskom jeziku to bi bile npr. osobne zamjenice koje se uvijek koriste, dok ih u hrvatskom jeziku nastojimo izostaviti (“Išla sam u trgovinu.” umjesto “Ja sam išla u trgovinu.”).

Dialogue: 0,0:02:12.04,0:02:17.20,Default,,0,0,0,,

Ви знаєте, що легенда про заснування Києва знає трьох братів.

Vi znate da legenda o osnutku\ *grada* Kijeva govori o tri brata.

Dialogue: 0,0:02:17.25,0:02:22.70,Default,,0,0,0,,

Знов-таки один з братів був Хорив.

Jedan od braće bio je Horiv,\ *što opet upućuje na podudarnost*.

Ponekad neka riječ koja u jednom jeziku postoji kao samostalna u drugom jeziku se mora prevesti opisom ili uz pomoć dvije riječi kao u sljedećem primjeru:

Dialogue: 0,0:00:27.00,0:00:30.45,Default,,0,0,0,,

і намагалися *міфологізувати* ці пагорби.

i pokušavalo *mitološki objasniti* prisutnost uzvišica.

Budući da glagol “mitologizirati” ne postoji u hrvatskom jeziku, pri prijevodu smo koristili opis tog glagola i preveli ga kao “mitološki objasniti” te umjesto jedne, upotrijebili dvije riječi.

U idućem primjeru umjesto jedne riječi “stepa” iskoristili smo dvije riječi “stepska područja”, smatrajući da je hrvatskom čitaocu lakše pojmiti budući da se u hrvatskom taj pojam rijetko pronalazi i upotrebljava.

Dialogue: 0,0:00:23.66,0:00:26.79,Default,,0,0,0,,

Чимало народів, які приходили сюди зі *степу*

Mnoštvo naroda sa *stepskih područja* je prolazilo ovuda

Povijesni događaji koji su se dogodili neke određene godine mogu se prevesti opisno kako bi se gledalac lakše usredotočio na zbivanje i prikaze u filmu ne razmišljajući što je točno bilo neke godine. Kako bih pojasnila o čemu govorim dat ću konkretan primjer u sljedećim linijama teksta:

Dialogue: 0,0:16:36.20,0:16:46.07,Default,,0,0,0,,

Коли Хорватія була в проблемах, коли Хорватія була в *1996/1997 році*, мала внутрішні проблеми,

Kada je Hrvatska u *poslijeratnim godinama* imala unutarnjih problema,

U ovoj liniji govornik spominje 1946. i 1947. godinu i pretežno svi znaju da se tu govori o godinama poslije Drugog svjetskog rata, ali ljepše i jednostavnije je godine

prevesti opisno kao “ratne godine” jer na taj način gledalac ne mora razmišljati na koji se točno događaj misli tih spomenutih godina već može lakše pratiti razvoj radnje u dokumentarnom filmu koji gleda.

DODATAK

1. Prijevod teksta govornika iz ukrajinskog televizijskog filma “Povijesne veze između Ukrajinaca i Hrvata”.

Переклад ліній тексту телефільму “Стародавні зв’язки українців і хорватів” :

Dialogue: 0,0:00:01.10,0:00:05.00,Default,,0,0,0,,

Передмова: Стародавні зв’язки українців і хорватів

Predgovor: Drevne veze između Ukajinaca i Hrvata

Dialogue: 0,0:00:06.00,0:00:07.95,Default,,0,0,0,,

Євген Пащенко, доктор історичних наук

Jevgenij Paščenko, dr. povijesti

Dialogue: 0,0:00:08.00,0:00:13.99,Default,,0,0,0,,

Україна - це древня, могутня держава, в історії якої багато пам’яті

Ukrajina je drevna i moćna država u čijoj je povijesti mnogo uspomena.

Dialogue: 0,0:00:14.04,0:00:17.99,Default,,0,0,0,,

Чимало народів пов’язано з історією нашого народу.

Povijest Ukrajine povezana je s poviješću mnogih drugih država.

Dialogue: 0,0:00:18.04,0:00:23.00,Default,,0,0,0,,

І ми зараз знаходимося на найсвятішому місці Києва.

Upravo se nalazimo na najsvetijem mjestu Kijeva.

Dialogue: 0,0:00:23.66,0:00:26.79,Default,,0,0,0,,

Чимало народів, які приходили сюди зі степу

Mnoštvo naroda sa stepskih područja je prolazilo ovuda

Dialogue: 0,0:00:27.00,0:00:30.45,Default,,0,0,0,,

і намагалися міфологізувати ці пагорби.

i pokušavalo mitološki objasniti prisutnost uzvišica.

Dialogue: 0,0:00:30.54,0:00:33.32,Default,,0,0,0,,

Одним з цих народів є Хорвати.

Jedan od tih naroda bili su i Hrvati.

Dialogue: 0,0:00:33.37,0:00:35.25,Default,,0,0,0,,

Чому Хорвати?

Zašto Hrvati?

Dialogue: 0,0:00:35.37,0:00:44.95,Default,,0,0,0,,

Тому, що український простір знає чимало дуже цікавих назв, які в собі мають корінь -хор.
Zato što ukrajinski prostor ima puno riječi koje u svom korijenu imaju naziv -hor.

Dialogue: 0,0:00:45.04,0:00:52.95,Default,,0,0,0,,

Ми зараз знаходимося на головному місці, де раніше було культне місце князя Володимира
Sada smo na glavnom mjestu koje je bilo kultno središte kneza Volodymyra

Dialogue: 0,0:00:53.04,0:00:57.53,Default,,0,0,0,,

перед тим, як він ввів християнство.
prije nego što je proglasio kršćanstvo službenom religijom.

Dialogue: 0,0:00:57.58,0:01:01.99,Default,,0,0,0,,

А там за нами знаходиться гора, історична, яка називається Хоривиця.
A iza nas nalazi se povijesna planina koja se naziva Horyvycja.

Dialogue: 0,0:01:02.04,0:01:05.20,Default,,0,0,0,,

Чи не приховується за цим ім'я хорватів?
Zar ne stoji iza tog naziva ime "hrvat"?

Dialogue: 0,0:01:05.25,0:01:07.15,Default,,0,0,0,,

Звідки вони взялися?
Odakle su oni došli?

Dialogue: 0,0:01:07.20,0:01:12.61,Default,,0,0,0,,

Багато вчених століттями намагалися розгадати цю таємницю імені хорват.
Mnogi su stručnjaci stoljećima pokušavali otkriti odakle potječe naziv "hrvat".

Dialogue: 0,0:01:12.66,0:01:21.41,Default,,0,0,0,,

Найчастіше вони вважали, що, вірогідно, йдеться про якісь іраномовні народи, які приходили до Києва.
Često su smatrali da se radi o iranogovornim narodima koji su dolazili do Kijeva.

Dialogue: 0,0:01:21.54,0:01:28.20,Default,,0,0,0,,

Вони йшли зі сходу, вони йшли історичною трасою Сонця за цим магічним божеством,
Dolazili su s istoka i putovali povijesnom trasom Sunca za tim magičnim božanstvom.

Dialogue: 0,0:01:28.25,0:01:33.04,Default,,0,0,0,,

і найвірогідніше це, Сонце вони називали його Хорсом.
Najvjerojatnije su to Sunce nazivali imenom Hors.

Dialogue: 0,0:01:33.12,0:01:39.95,Default,,0,0,0,,

Тут, на цій горі, раніше знаходився двір нашого князя Володимира.
Prije se na toj uzvišici nalazio dvor našeg kneza Volodymyra.

Dialogue: 0,0:01:40.00,0:01:46.95,Default,,0,0,0,,

Згідно літописця Нестора тут була ціла низка прадавніх божеств.

Prema Nestorovim ljetopisima postajao je cijeli niz pradačnih božanstava.

Dialogue: 0,0:01:47.00,0:01:53.20,Default,,0,0,0,,

Першим до Перуна, а Перун - це був язичницький бог військових завойовників,

Perun je bio poganski bog ratnika i osvajača

Dialogue: 0,0:01:53.25,0:02:02.36,Default,,0,0,0,,

яким був стародавній український народ, першим божеством був саме Хорс.

kakav je bio i drevni ukrajinski narod, a prvim božanstvom do njega bio je upravo Hors.

Dialogue: 0,0:02:02.41,0:02:06.78,Default,,0,0,0,,

Очевидно, таким чином, Володимир, давній український князь,

Vjerojatno je davni ukrajinski knez Volodymyr

Dialogue: 0,0:02:06.83,0:02:11.99,Default,,0,0,0,,

відзначав, що він покорив і величезне плем'я хорватів.

time naglašavao da je pokorio i veliko pleme Hrvata.

Dialogue: 0,0:02:12.04,0:02:17.20,Default,,0,0,0,,

Ви знаєте, що легенда про заснування Києва знає трьох братів.

Vi znate da legenda o osnutku grada Kijeva govori o tri brata.

Dialogue: 0,0:02:17.25,0:02:22.70,Default,,0,0,0,,

Знов-таки один з братів був Хорив.

Jedan od braće bio je Horiv, što opet upućuje na podudarnost.

Dialogue: 0,0:02:22.75,0:02:28.16,Default,,0,0,0,,

Очевидно, йдеться про якесь величезне плем'я, яке ішло за Сонцем,

Očigledno je riječ o nekom velikom plemenu koje je išlo za Suncem

Dialogue: 0,0:02:28.25,0:02:33.95,Default,,0,0,0,,

і тут, на просторі України, мало якісь свої осередки.

i tu, na ukrajinskom prostoru, imalo neka svoja središta.

Dialogue: 0,0:02:34.00,0:02:38.53,Default,,0,0,0,,

Український простір має дуже багато археологічної інформації,

Ukrajinski prostor sadrži mnoštvo arheoloških informacija

Dialogue: 0,0:02:38.58,0:02:42.95,Default,,0,0,0,,

яка свідчить, що хорвати тут перебували.

koje nam govore da su Hrvati boravili na tom prostoru.

Dialogue: 0,0:02:43.04,0:02:49.78,Default,,0,0,0,,

У нас, в Україні, в Криму, ми можемо бачити стінопис,
Kod nas, u Ukrajini, na Krimu, možemo vidjeti zidno slikarstvo,

Dialogue: 0,0:02:49.83,0:02:56.53,Default,,0,0,0,,

так званий Неаполь Скифський, де начебто віддзеркалюється сучасний хорватський герб.
takozvani Neapol Skitski na kojem kao da se odražava suvremeni hrvatski grb.

Dialogue: 0,0:02:56.58,0:03:04.62,Default,,0,0,0,,

Наші сучасні гроші, давні гроші, ім'я наших грошей - гривня, так само колись були грошима хорватів.
Naša sadašnja novčana valuta - grivnja, nekoć je bila i hrvatskim novcem.

Dialogue: 0,0:03:04.75,0:03:13.20,Default,,0,0,0,,

Куна, як називаються сучасні гроші в хорватів, раніше в Київській Русі теж були грошовою оденицею.
Kuna, novčana valuta u Hrvatskoj, u povijesti Kijevske Rusji bila je novčana jedinica.

Dialogue: 0,0:03:13.25,0:03:20.87,Default,,0,0,0,,

Дуже багато, дуже багато прикладів назв наших міст ми можемо сьогодні читати в Хорватії.
Postoji mnoštvo primjera naziva naših gradova koji se danas mogu čuti u Hrvatskoj.

Dialogue: 0,0:03:20.95,0:03:25.95,Default,,0,0,0,,

У Хорватії є Київ, у Хорватії є Тернопіль,
U Hrvatskoj postoji Kijev, Ternopilj i brojni drugi nazivi

Dialogue: 0,0:03:26.00,0:03:28.57,Default,,0,0,0,,

у Хорватії є багато інших назв наших рік.
naših ukrajinskih rijeka.

Dialogue: 0,0:03:28.62,0:03:36.78,Default,,0,0,0,,

Це, очевидно, коли давні народи покидали наш український простір, з України ішли, несли оці святині.
Kada su davni narodi napuštali naš ukrajinski prostor, očito su širili dalje te nazive.

Dialogue: 0,0:03:36.83,0:03:45.25,Default,,0,0,0,,

Отже, тут ми маємо величезне джерело зв'язків хорватів з Україною.
Dakle, pred nama je vrlo veliki izvor povezanosti Hrvata s Ukrajinom.

Dialogue: 0,0:03:45.33,0:03:51.20,Default,,0,0,0,,

Ось перед нами початок найдавнішого українського літопису.
Ovdje vidimo početak najstarijeg ukrajinskog ljetopisa.

Dialogue: 0,0:03:51.25,0:03:54.90,Default,,0,0,0,,

Український інтелект саме тут, в Києві,

Ukrajinski intelekt se upravo tu, u Kijevu,

Dialogue: 0,0:03:54.95,0:04:00.07,Default,,0,0,0,,

виявив себе у першому славісті України - літописці Несторі.

izrazio u liku prvog slavista Ukrajine - ljetopiscu Nestoru.

Dialogue: 0,0:04:00.12,0:04:04.74,Default,,0,0,0,,

Ось він каже: "Звідси пішла Руська земля."

Evo tu on kaže: "Oдавдје је потекла Rusjka zemlja."

Dialogue: 0,0:04:04.79,0:04:11.04,Default,,0,0,0,,

Наша прадавня назва "Русь" означає, що ми були народом-донором,

Naše pradávnо ime Rusj znači da smo bili narodom davaоcem,

Dialogue: 0,0:04:11.12,0:04:17.12,Default,,0,0,0,,

народом, який давав іншим імена, і так воно й підтвердилося.

narodom koji је davaо drugima imena kako bi se na taj način utvrdili.

Dialogue: 0,0:04:17.20,0:04:23.15,Default,,0,0,0,,

На цьому місці ми маємо сліди одного з народів, ім'я якому - хорвати.

Na tom mjestu nalaze se tragovi jednog od naroda kojemu је ime Hrvati.

Dialogue: 0,0:04:23.20,0:04:28.40,Default,,0,0,0,,

І це, власне, перша наша українська діаспора, найдавніша,

I upravo to је naša prva ukrajinska dijaspora, najstarija,

Dialogue: 0,0:04:28.45,0:04:34.16,Default,,0,0,0,,

яка пішла геть з тих степових просторів і дійшла аж до Адріатики.

koja је krenula s tih stepskih prostora i došla čak do Jadrana.

Dialogue: 0,0:04:34.25,0:04:38.45,Default,,0,0,0,,

Це Київ, священний Київ, ним можна пишатися.

To је Kijev, sveti Kijev, njime се možemo ponositi.

Dialogue: 0,0:04:51.12,0:04:57.00,Default,,0,0,0,,

Глава перша: Легенда про трьох братів - засновників Києва

Prvo poglavlje: Legenda o tri brata - osnivača Kijeva.

Dialogue: 0,0:04:58.00,0:05:06.78,Default,,0,0,0,,

Легенда про трьох братів засновників Києва, очевидно, відображає один із періодів

Legenda o trojici braće koji su osnovali Kijev, očigledno odražava jedan od perioda

Dialogue: 0,0:05:06.83,0:05:13.41,Default,,0,0,0,,
прадавнього священного місця, на якому зараз, в якому ми живемо.
pradavnog, svetog mjesta na kojemu mi danas živimo.

Dialogue: 0,0:05:13.54,0:05:17.36,Default,,0,0,0,,
Вірогідно, не було ніяких братів,
Najvjerojatnije nisu postojala nikakva braća,

Dialogue: 0,0:05:17.41,0:05:22.16,Default,,0,0,0,,
а були якісь священні назви великих племінних утворень,
već neki sveti nazivi velikih plemenskih objedinjenja.

Dialogue: 0,0:05:22.25,0:05:28.82,Default,,0,0,0,,
і одне із цих утворень називалося іменем брата Хорив.
I jedno od tih objedinjenja imalo je ime po bratu Horivu.

Dialogue: 0,0:05:28.87,0:05:38.07,Default,,0,0,0,,
Очевидно, за цим іменем була знов-таки святиня, найвірогідніше, це був культ
Сонця - Хорса.
Izgleda da je iza tog imena bilo svetište, najvjerojatnije kult Sunca – Horsa.

Dialogue: 0,0:05:38.12,0:05:42.62,Default,,0,0,0,,
Ці неслов'янські назви належали сходу.
Ti neslavenski nazivi pripadali su istoku.

Dialogue: 0,0:05:42.75,0:05:47.45,Default,,0,0,0,,
Зі степу вони ішли і бачили ці величні гори,
Oni su išli s istoka i vidjeli te veličanstvene uzvišice

Dialogue: 0,0:05:47.54,0:05:51.66,Default,,0,0,0,,
і на цих горах відзначали/справляли культ своїх божеств.
na kojima su obilježavali kult svojih božanstava.

Dialogue: 0,0:05:51.75,0:05:55.61,Default,,0,0,0,,
Але я б хотів, щоб ви звернули увагу,
A ja bih vam volio skrenuti pozornost na onaj spomenik.

Dialogue: 0,0:05:55.66,0:06:02.66,Default,,0,0,0,,
навіть у цьому пам'ятнику відзначена одна особливість нашого народу. Це його мілітантність.
Na njemu se primjećuje jedna od osobina našeg naroda, a to je njegova militantnost.

Dialogue: 0,0:06:02.75,0:06:06.62,Default,,0,0,0,,

Це здавна був військовий народ.

To je od davnina bio ratni narod.

Dialogue: 0,0:06:06.75,0:06:11.41,Default,,0,0,0,,

Вони обов'язково мали зброю і Київська Русь трималася тільки на зброї.

Obavezno su imali oružje i Kijevska Rusj održala se samo zahvaljujući tome.

Dialogue: 0,0:06:11.54,0:06:15.82,Default,,0,0,0,,

Степ велична, завойовники передавали майбутнім слов'янам

Veličanstvena stepa i osvajači prenosili su budućim slavenima

Dialogue: 0,0:06:15.87,0:06:22.45,Default,,0,0,0,,

і іконографію, і зброю, і мистецтво воювати.

ikonografiju, oružje, i umjetnost ratovanja.

Dialogue: 0,0:06:22.54,0:06:27.82,Default,,0,0,0,,

Якщо подивимося на оцю легенду, то ми бачимо,

Ako se osvrnemo na ovu legendu, vidjet ćemo

Dialogue: 0,0:06:27.87,0:06:32.95,Default,,0,0,0,,

що не можна вірити тому, що Київ був “колискою трьох братніх народів”.

da je Kijev bio “kolijevka” tri bratska naroda.

Dialogue: 0,0:06:33.04,0:06:39.99,Default,,0,0,0,,

Ще один народ хорвати. Це означає знову, що Київ - донор,

Jedan od naroda su Hrvati, što opet pokazuje da je Kijev – donator,

Dialogue: 0,0:06:40.04,0:06:45.86,Default,,0,0,0,,

Київ - священне місце давало набагато інших народів, ніж те, про що говорила наука.

sveto mjesto, koje je dalo mnogo više drugih naroda od onoga što je govorila znanost.

Dialogue: 0,0:06:45.91,0:06:52.95,Default,,0,0,0,,

І цей пам'ятник ще раз засвідчує, що український народ - народ, який вмів воювати.

Taj nam spomenik još jednom svjedoči da je ukrajinski narod - narod koji zna ratovati.

Dialogue: 0,0:06:53.04,0:06:58.20,Default,,0,0,0,,

Це народ, який в Київській Русі тримав величезний простір.

To je narod koji je u Kijevskoj Rusji zauzimao vrlo velik prostor.

Dialogue: 0,0:06:58.25,0:07:03.36,Default,,0,0,0,,

А потім українська мілітантна традиція відобразилася у козацтві.

Zatim, ukrajinska se militantna tradicija odrazila i u kozaštvu.

Dialogue: 0,0:07:03.41,0:07:07.41,Default,,0,0,0,,

Потім вона передалася знов-таки українській армії.

Možemo vidjeti da je ista tradicija prenešena i na ukrajinsku vojsku.

Dialogue: 0,0:07:07.54,0:07:14.57,Default,,0,0,0,,

Хорвати, до речі, теж відомі тим, що зброя в їхніх руках

Ali i Hrvati su poznati po tome što je oružje u njihovim rukama

Dialogue: 0,0:07:14.62,0:07:22.00,Default,,0,0,0,,

завжди працювала на всіх етапах досить вправно, і це відобразилося в їхній історії.

uvijek djelovalo dosta spretno, što se odrazilo i u njihovoj povijesti.

Dialogue: 0,0:08:10.00,0:08:16.07,Default,,0,0,0,,

Глава друга: Трагедія Богдана Хмельницького та Юрія Крижанича

Drugo poglavlje: Tragedija Bogdana Hmeljnycjkog i Jurja Križanića

Dialogue: 0,0:08:18.12,0:08:22.15,Default,,0,0,0,,

Ми пов'язали нашу долю із візантійським християнством,

Naša je sudbina povezana sa sudbinom bizantskog kršćanstva,

Dialogue: 0,0:08:22.20,0:08:25.82,Default,,0,0,0,,

а хорвати, які ще були у межах Києва, у межах Київської Русі

a Hrvati, koji su se nekoć nalazili unutar granica Kijeva i Kijevske Rusji

Dialogue: 0,0:08:25.87,0:08:29.70,Default,,0,0,0,,

нині знаходяться у Карпатах. Вони залишають Карпати

na prostoru Karpata, sada napuštaju taj prostor.

Dialogue: 0,0:08:29.75,0:08:37.83,Default,,0,0,0,,

і коли татаро-монголи увійшли на наші простори

Tek kada su Tataři i Mongoli ušli na naše prostore,

Dialogue: 0,0:08:37.91,0:08:45.95,Default,,0,0,0,,

вони подалися і раніше ще далі з сьомого століття аж до тринадцятого століття до Адріатики.

Hrvati su se uputili, prije 7. stoljeća, pa sve do 13. stoljeća, do Jadrana.

Dialogue: 0,0:08:46.00,0:08:49.61,Default,,0,0,0,,

Однині, коли монголо-татарська хвиля, остання хвиля, яка прийшла зі степу, коли вона прийшла

і зруйнувала наш величний Київ,

Zatim je došao posljednji i najžešći val

Dialogue: 0,0:08:49.66,0:08:54.95,Default,,0,0,0,,

коли вона прийшла і зруйнувала наш величний Київ,

mongolo-tatarske vojske i uništio naš veličanstveni Kijev.

Dialogue: 0,0:08:55.04,0:09:00.95,Default,,0,0,0,,

Київ - золотоголавий витязь століть, як називав цього лицаря Максим Рильський,
Kijev - zlatoglavi vitez povijesti, kako ga je nazvao Maksym Ryljsjkyj,

Dialogue: 0,0:09:01.04,0:09:07.03,Default,,0,0,0,,

зник повністю у каламутних водах азіатського вторгнення.
nestao je u mutnim vodama azijskog prodiranja.

Dialogue: 0,0:09:07.08,0:09:12.66,Default,,0,0,0,,

Так, азіатська, поганська, вся ця сила помстилася українцям,
Tako se ta poganska azijska sila osvetila Ukrajincima,

Dialogue: 0,0:09:12.75,0:09:17.78,Default,,0,0,0,,

помстилася нам, русинам, за те, що ми прийняли християнство.
tj. nama Rusinima što smo prihvatili kršćanstvo.

Dialogue: 0,0:09:17.83,0:09:24.16,Default,,0,0,0,,

Ми прийняли його з візантійського обряду, а хорвати, які прийшли звідси, стали католиками.
Mi smo ga prihvatili u vidu bizantskog obreda, a Hrvati su postali katolici.

Dialogue: 0,0:09:24.25,0:09:29.57,Default,,0,0,0,,

У зв'язку з тим з'являється міф про слов'янську єдність.
Na taj način nastao je mit o jedinstvu slavena.

Dialogue: 0,0:09:29.62,0:09:36.78,Default,,0,0,0,,

Якщо слов'янам об'єднатися, то можливо, ми могли б разом протистояти завойовникам.
Kada bi se Slaveni ujedinili, možda bi se mogli zajedno suprotstaviti osvajačima.

Dialogue: 0,0:09:36.83,0:09:42.62,Default,,0,0,0,,

В нашій українській історії такий же міф втілював Богдан Хмельницький.
U ukrajinskoj povijesti taj mit utjelovio je Bogdan Hmeljnycjkyj.

Dialogue: 0,0:09:42.75,0:09:47.32,Default,,0,0,0,,

Україна од нині трагічна, дуже важко бути українцем.
Ukrajina je od tada tragična zemlja i jako je teško biti Ukrajinac.

Dialogue: 0,0:09:47.37,0:09:52.00,Default,,0,0,0,,

Вона - "земля яку любить Бог", як сказав Андрій Первозванний.
Ukrajina je, kao što je rekao Andrij Pervozvannyj, "zemlja koju Bog voli".

Dialogue: 0,0:10:35.00,0:10:42.32,Default,,0,0,0,,

Богдан Хмельницький думає, що, можливо, можна об'єднатися із сусіднім московським народом,
Bogdan Hmeljnycjkyj je smatrao da bi se možda trebalo ujediniti sa susjednim moskovskim narodom.

Dialogue: 0,0:10:42.37,0:10:45.99,Default,,0,0,0,,
наймолодшим народом. Оскільки він теж православний,
Budući da se radi o najmlađem, a ujedno i pravoslavnom narodu,

Dialogue: 0,0:10:46.04,0:10:48.57,Default,,0,0,0,,
він навіть не знав яка небезпека його очікує.
nije ni shvaćao kakva ga opasnost očekuje.

Dialogue: 0,0:10:48.62,0:10:54.78,Default,,0,0,0,,
І те, що думав Богдан Хмельницький у своїй утопії про слов'янську єдність, так само думали
хорвати.
O ujedinenju slavenskih naroda, o čemu je razmišljao Hmeljnycjkyj, razmišljali su i Hrvati.

Dialogue: 0,0:10:54.83,0:11:02.53,Default,,0,0,0,,
Коли Богдан Хмельницький помирає, відомий хорватський просвітителю Юрай Крижанич
Nakon smrti Bogdana Hmeljnycjkog, poznati hrvatski prosvjetitelj Juraj Križanić

Dialogue: 0,0:11:02.58,0:11:12.53,Default,,0,0,0,,
у сімнадцятому столітті прибуває в Україну, щоб переконати українців об'єднатися із
Московською державою
dolazi u 17. stoljeću u Ukrajinu kako bi uvjerio Ukrajince da se ujedine s Moskovskom državom.

Dialogue: 0,0:11:12.58,0:11:16.66,Default,,0,0,0,,
і в слов'янській спільності, спільності разом з Римом,
Smatrao je da u slavenskom zajedništvu i moći, zajedno s Rimom,

Dialogue: 0,0:11:16.75,0:11:21.53,Default,,0,0,0,,
європейська вісь така будується, виступити проти Османів.
s kojim se gradi europski savez, mogu istupiti protiv Osmanlija.

Dialogue: 0,0:11:21.58,0:11:27.61,Default,,0,0,0,,
Юрай Крижанич повторював ту ж трагедію, що й Богдан Хмельницький.
Juraj Križanić ponovio je istu tragediju kao i Bogdan Hmeljnycjkyj.

Dialogue: 0,0:11:27.66,0:11:36.45,Default,,0,0,0,,
Його не зрозуміли в Москві. Москва ще була неготова до розуміння про ідею слов'янської
єдності,
U Moskvi ga nisu razumjeli ili nisu bili spremni razumjeti njegovu ideju o slavenskom jedinstvu

Dialogue: 0,0:11:36.54,0:11:44.40,Default,,0,0,0,,
і хорватського ерудита Юрія Крижанича цар Романов відправляє у Сибір у вигнання.
te hrvatskog erudita Jurja Križanića car Romanov šalje u Sibir u izgnanstvo.

Dialogue: 0,0:11:44.45,0:11:52.32,Default,,0,0,0,,

Так знову історія України й історія Хорватії повторюються в цій утопії, утопії про слов'ян.
U toj utopiji o Slavenima iznova se ukrajinska i hrvatska povijest ponavljaju.

Dialogue: 0,0:11:52.37,0:11:56.20,Default,,0,0,0,,

I хорвати, і українці мріяли про слов'янську єдність,
I Hrvati i Ukrajinci maštali su o ujedinjenju Slavena,

Dialogue: 0,0:11:56.25,0:11:59.40,Default,,0,0,0,,

але, на жаль, не всі слов'яни цього розуміли.
ali, nažalost, nisu svi Slaveni to razumjeli.

Dialogue: 0,0:11:59.45,0:12:04.66,Default,,0,0,0,,

Москва цього не зрозуміла, й ідея слов'янської єдності
Moskva to nije razumjela i zamisao o slavenskom jedinstvu

Dialogue: 0,0:12:04.75,0:12:10.41,Default,,0,0,0,,

знову гине, як загинула й ідея Богдана Хмельницького, як загинула ідея Юрія Крижанича.
ponovno umire kao što su umrle ideje Hmeljnycskog i Križanića.

Dialogue: 0,0:12:24.41,0:12:26.41,Default,,0,0,0,,

Zbogom!

Dialogue: 0,0:12:32.41,0:12:37.95,Default,,0,0,0,,

Глава третя: Український католицизм
Treće poglavlje: Ukrajinski katolicizam

Dialogue: 0,0:12:38.00,0:12:42.45,Default,,0,0,0,,

Український католицизм - це особлива сторінка в історії нашого народу.
Ukrajinski katolicizam je posebna stranica u povijesti našeg naroda.

Dialogue: 0,0:12:42.54,0:12:46.08,Default,,0,0,0,,

Це дуже важлива сторінка. Вона підтверджує те,
Radi se o vrlo važnoj stranici koja potvrđuje činjenicu

Dialogue: 0,0:12:46.16,0:12:50.25,Default,,0,0,0,,

що українці завжди були толерантними стосовно інших релігій.
da su Ukrajinci uvijek bili tolerantni prema drugim religijama.

Dialogue: 0,0:12:50.33,0:12:56.74,Default,,0,0,0,,

Київ прийняв християнство із Візантії. І коли Київ був величним у середньовіччі,
Kijev je kršćanstvo primio iz Bizanta, a kad je u srednjem vijeku postao veličanstven,

Dialogue: 0,0:12:56.79,0:13:00.95,Default,,0,0,0,,
римські папи неодноразово зверталися до Києва про єднання,
Rimski su se pape obraćali Kijevu želeći ujedinjenje,

Dialogue: 0,0:13:01.04,0:13:05.15,Default,,0,0,0,,
але Київ загинув після монголо-татарської навали.
ali Kijev je bio uništen nakon navale Mongola i Tatara.

Dialogue: 0,0:13:05.20,0:13:09.99,Default,,0,0,0,,
Ідея зв'язків з католицькою Європою з'являється в сімнадцятому столітті,
Idea o povezivanju s katoličkom Europom javlja se u 17. stoljeću.

Dialogue: 0,0:13:10.04,0:13:13.20,Default,,0,0,0,,
коли український народ відроджується.
kada ukrajinski narod doživljava preporod.

Dialogue: 0,0:13:19.25,0:13:22.82,Default,,0,0,0,,
В історії українського католицизму дуже велику роль відіграла Польща.
U povijesti ukrajinskog katolicizma vrlo veliku ulogu imala je Poljska.

Dialogue: 0,0:13:22.87,0:13:26.53,Default,,0,0,0,,
Поляки використовували власне християнство і католицьку конфесію
Poljaci su upravo kršćanstvo i prihvatanje katolicizma

Dialogue: 0,0:13:26.58,0:13:30.57,Default,,0,0,0,,
з однією метою, щоб захопити величну Україну.
koristili sa samo jednim ciljem - osvojiti veličanstvenu Ukrajinu.

Dialogue: 0,0:13:30.62,0:13:33.15,Default,,0,0,0,,
Але Україна відповідає блискуче.
Ali Ukrajina reagira briljantno.

Dialogue: 0,0:13:33.20,0:13:38.74,Default,,0,0,0,,
Тоді, коли всі інші слов'янські народи, які були православними, боялися католицизма як вогню,
U vrijeme kada su se svi pravoslavni slavenski narodi strašno bojali katolicizma,

Dialogue: 0,0:13:38.79,0:13:47.53,Default,,0,0,0,,
українці сімнадцятого століття їдуть на захід, навчаються на заході, переносять із заходу західні
знання, блискучі знання.
Ukrajinci u 17. stoljeću idu na zapad, tamo se školuju i prenose vrsna znanja zapada.

Dialogue: 0,0:13:47.58,0:13:53.36,Default,,0,0,0,,
Так з'являється Києво-Могилянська академія, так формується славнозвісне українське барокко.

Na taj način nastaje Kijevsko-Mogyljansjka akademija i poznato ukrajinsko doba baroka.

Dialogue: 0,0:13:53.41,0:13:58.36,Default,,0,0,0,,

Українське барокко - це культура католицька на православному тлі.

Ukrajinski barok predstavlja katoličku kulturu na pravoslavnom tlu.

Dialogue: 0,0:13:58.41,0:14:03.74,Default,,0,0,0,,

I саме українці формують барокко у сербів, які теж боялися Європи,

Dakle, upravo Ukrajinci stvaraju barok u Srbiji, koja se također bojala Europe.

Dialogue: 0,0:14:03.79,0:14:10.78,Default,,0,0,0,,

формують барокко у сусідній Московській державі, яка пізніше стане, за часи Петра, Росією.

Stvaraju ga i u susjednoj Moskovskoj državi koja će kasnije, u vrijeme Petra, postati Rusija.

Dialogue: 0,0:14:10.83,0:14:14.66,Default,,0,0,0,,

I знов-таки хорвати з'являються в історії українського барокко.

I ponovno se pojavljuju Hrvati, ovoga puta u povijesti ukrajinskog baroka.

Dialogue: 0,0:14:14.75,0:14:17.04,Default,,0,0,0,,

Згадаємо знову Юрія Крижанича.

Spomenimo ponovno Jurja Križanića.

Dialogue: 0,0:14:17.12,0:14:23.20,Default,,0,0,0,,

Він втікає від папи, він їде на Україну з тим, щоби запропонувати всім, і його українцям,

On ide u Ukrajinu kako bi predložio svim svojim dragim Ukrajincima,

Dialogue: 0,0:14:23.25,0:14:28.66,Default,,0,0,0,,

яких дуже любив, хорватський просвітитель, об'єднатися в європейській єдності.

koje je mnogo volio, da se objedine u europskom jedinstvu.

Dialogue: 0,0:14:28.75,0:14:32.74,Default,,0,0,0,,

Якщо Україна і Рим об'єднуються, вони будуть міцною європейською єдністю,

Kada bi se Ukrajina i Rim ujedinili postali bi snažnim europskim ujedinjenjem,

Dialogue: 0,0:14:32.79,0:14:36.95,Default,,0,0,0,,

але його в Москві не розуміли.

ali ga u Moskvi nisu razumjeli.

Dialogue: 0,0:14:37.04,0:14:42.03,Default,,0,0,0,,

Унія, унія греко-католицька - це велике явище нашої культури.

Grkokatolička unija je velika pojava u našoj kulturi.

Dialogue: 0,0:14:42.08,0:14:47.04,Default,,0,0,0,,

Західна Україна пішла на союз з Римом.

Zapadna Ukrajina odlučila je sklopiti savez s Rimom.

Dialogue: 0,0:14:47.12,0:14:54.07,Default,,0,0,0,,

Якщо б цей союз був би, то тоді вже османи не могли б далі іти на Україну.

Kada bi taj savez postojao, Osmani viš ne bi mogli dalje ići na Ukrajinu.

Dialogue: 0,0:14:54.12,0:14:57.15,Default,,0,0,0,,

Але Москва цього просто не розуміла.

Ali Moskva to jednostavno nije razumjela.

Dialogue: 0,0:14:57.20,0:15:07.20,Default,,0,0,0,,

І зовсім не випадково, що хорвати виступають посередниками в діалозі між українським католицизмом і між Римом.

Nije nimalo slučajno da Hrvati postaju posrednici u dijalogu između ukrajinskog katolicizma i Rima.

Dialogue: 0,0:16:04.41,0:16:12.82,Default,,0,0,0,,

Нині, з приїздом папи, очолює представництво Ватикана Нунцій Никола Етерович. Він хорват.

Danas, s dolaskom pape, na čelu predstavništva Vatikana nalazi se Nuncij Nikola Eterovič, Hrvat.

Dialogue: 0,0:16:12.87,0:16:17.78,Default,,0,0,0,,

Він блискуче розмовляє українською мовою, і думають, що він хорватський українець.

On odlično priča ukrajinski jezik i svi misle da je riječ o hrvatskom Ukrajinu.

Dialogue: 0,0:16:17.83,0:16:21.74,Default,,0,0,0,,

Ні, хорватська мова настільки близька до української,

Ukrajinski je toliko sličan hrvatskom jeziku te ga on može

Dialogue: 0,0:16:21.79,0:16:25.66,Default,,0,0,0,,

що він вільно розмовляє українською мовою, а чимало українців є в Римі.

tako tečno govoriti, a u Rimu se nalazi dosta Ukrajinaca.

Dialogue: 0,0:16:25.75,0:16:30.82,Default,,0,0,0,,

Никола Етерович як посередник працює над тим, щоб папа приїхав.

Nikola Eterovič, kao posrednik, radi na tome da papa dođe u Ukrajinu.

Dialogue: 0,0:16:30.87,0:16:36.15,Default,,0,0,0,,

Папа приїжджає в ті країни в яких багато біди, крім іншого.

Papa posjećuje i zemlje u kojima, između ostaloga, vladaju veliki problemi.

Dialogue: 0,0:16:36.20,0:16:46.07,Default,,0,0,0,,

Коли Хорватія була в проблемах, коли Хорватія була в 1996/1997 рр., мала внутрішні проблеми,

Kada je Hrvatska u poslijeratnim godinama imala unutarnjih problema,

Dialogue: 0,0:16:46.12,0:16:48.74,Default,,0,0,0,,

він їде до Хорватії, щоб їх підтримати.

papa ide u Hrvatsku kako bi podržao Hrvate.

Dialogue: 0,0:16:48.79,0:16:55.36,Default,,0,0,0,,

Україна має проблеми у відносинах із Заходом, і папа приїжджає сюди.

Kada je Ukrajina imala problema u odnosima sa Zapadom papa dolazi u Ukrajinu.

Dialogue: 0,0:16:55.41,0:17:01.95,Default,,0,0,0,,

Він приїжджає як християнин, аби вказати, що він шанує величній, священний Київ.

On dolazi kao kršćanin kako bi rekao da štuje veličanstveni, sveti Kijev.

Dialogue: 0,0:17:02.00,0:17:08.95,Default,,0,0,0,,

Дійсно, ми, українці, в нашій лаврі маємо отаки святині, як наші середньовічні святі.

I, doista, mi Ukrajinci u našoj Lavri imamo svetišta posvećena našim srednjovekovnim svecima.

Dialogue: 0,0:17:09.04,0:17:15.25,Default,,0,0,0,,

Ми не маємо, скажімо, як у Москві, мумію Леніна, яку тримають постійно.

Mi nemamo, kao u Moskvi, Lenjinovu mumiju, koju stalno drže.

Dialogue: 0,0:17:15.33,0:17:20.74,Default,,0,0,0,,

Ми, українці, відкриті люди, ми вільно розмовляємо з Європою

Mi Ukrajinci smo otvoreni ljudi koji slobodno komuniciraju s Europom

Dialogue: 0,0:17:20.79,0:17:26.20,Default,,0,0,0,,

і готові бути посередниками між Московією, між Росією і Заходом.

i spremni smo posredovati između Moskovije, tj. Rusije, i Zapada.

Dialogue: 0,0:17:26.25,0:17:29.57,Default,,0,0,0,,

Тому ми вперше вступили в партнерство заради миру.

Kako bi vladao mir mi smo prvi stupili u partnerstva.

Dialogue: 0,0:17:29.62,0:17:36.53,Default,,0,0,0,,

Приїзд папи сюди до нас, це дуже великий, велика і значуща подія.

Dolazak pape u našu zemlju velik je i značajan događaj.

Dialogue: 0,0:17:36.58,0:17:46.56,Default,,0,0,0,,

Я хочу просто привітати всіх українців, що вони були свідками приїзду папи.

Želim čestitati svim Ukrajincima koji su bili svjedoci papinog dolaska.

Dialogue: 0,0:17:53.20,0:18:01.00,Default,,0,0,0,,

Глава четверта: Сила мови та слабкість людей, які нею володіють

Četvrto poglavlje: Snaga jezika i slabost ljudi koji njime vladaju

Dialogue: 0,0:18:08.79,0:18:12.95,Default,,0,0,0,,

Дев'ятнадцяте століття було страшним в історії України.

19. je stoljeće bilo strašno u ukrajinskoj povijesti.

Dialogue: 0,0:18:13.00,0:18:19.99,Default,,0,0,0,,

Коли всі європейські народи величні були державними, Україна остаточно втрачає свою державність.

Dok su svi veliki europski narodi bili nezavisni, Ukrajina u potpunosti gubi svoju državnost.

Dialogue: 0,0:18:20.04,0:18:27.95,Default,,0,0,0,,

Цікаво, що народ на Адріатиці, хорватський, має таку ж саму долю.

Zanimljivo je što narod na Jadranu, hrvatski narod, ima jednaku sudbinu.

Dialogue: 0,0:18:28.00,0:18:36.53,Default,,0,0,0,,

Хорвати нині в Австро-Угорській імперії, і в Загребі ніхто не розмовляв хорватською мовою, старовинною хорватською мовою.

Nitko od Hrvata u Austro-ugarskom carstvu niti u Zagrebu nije razgovarao na starohrvatskom jeziku.

Dialogue: 0,0:18:36.58,0:18:44.15,Default,,0,0,0,,

Всі вивіски, всі афіші були мовою мадярською, а хорватська, начебто, забувалася.

Svi službeni dokumenti bili su na mađarskom jeziku i hrvatski jezik na kraju kao da se zaboravljao.

Dialogue: 0,0:18:44.20,0:18:46.66,Default,,0,0,0,,

Цікава ще одна аналогія.

Zanimljiva je još jedna analogija.

Dialogue: 0,0:18:46.75,0:18:53.25,Default,,0,0,0,,

Український народ, мабуть, єдиний народ в дев'ятнадцятому столітті, який зазнав таких страшних репресій.

Ukrajinski narod je možda jedini u 19. stoljeću koji je doživljavao tako strašne represije.

Dialogue: 0,0:18:53.33,0:18:58.45,Default,,0,0,0,,

Жоден слов'янський народ у дев'ятнадцятому столітті не мав таких заборон про мову.

Nijedan slavenski narod 19. stoljeća nije imao takve zabrane u vezi jezika.

Dialogue: 0,0:18:58.54,0:19:02.61,Default,,0,0,0,,

Упродовж цілого дев'ятнадцятого століття мова забороняється.

Tijekom cijelog 19. stoljeća ukrajinski jezik bio je zabranjivan.

Dialogue: 0,0:19:02.66,0:19:07.25,Default,,0,0,0,,

"Не била, нет и не будет" - каже жандарм Москви.

"Nije postojala, ne postoji i neće postojati", rekao je moskovski žandar.

Dialogue: 0,0:19:07.33,0:19:10.53,Default,,0,0,0,,

Якщо жандарм каже про мову - значить вона сильна,

Ako žandar govori o jeziku, to znači da je taj jezik snažan, kao i narod,

Dialogue: 0,0:19:10.58,0:19:13.36,Default,,0,0,0,,

якщо народ сильний, значить його хочуть знищити.

a ako je narod snažan to znači da ga žele uništiti.

Dialogue: 0,0:19:13.41,0:19:21.61,Default,,0,0,0,,

І от, в українському середовищі, в першій половині дев'ятнадцятого століття виникає Кирило-Мефодіївське товариство.

U prvoj polovici 19. stoljeća u ukrajinskom društvu nastaje Kyrylo-Mefodijivsko bratstvo.

Dialogue: 0,0:19:21.66,0:19:26.45,Default,,0,0,0,,

Воно створює ідею про слов'янську єдність.

To bratstvo stvara ideju o slavenskom jedinstvu.

Dialogue: 0,0:19:26.54,0:19:30.82,Default,,0,0,0,,

Українська ідея слов'янської єдності в Кирило-Мефодіївському товаристві

Ukrajinska ideja slavenskog jedinstva u Kyrylo-Mefodijivskom bratstvu

Dialogue: 0,0:19:30.87,0:19:34.74,Default,,0,0,0,,

означала благородний український славізм.

značila je blagorodni ukrajinski slavizam.

Dialogue: 0,0:19:34.79,0:19:37.61,Default,,0,0,0,,

Всі слов'яни рівноправні.

To je značilo da bi svi Slaveni trebali biti ravnopravni.

Dialogue: 0,0:19:37.66,0:19:42.92,Default,,0,0,0,,

Інша паралель: на берегах Адріатики, там у Хорватії,

Druga paralela: na obalama Jadrana, tamo u Hrvatskoj,

Dialogue: 0,0:19:42.97,0:19:48.57,Default,,0,0,0,,

виникає ідея югославізму, виникає назва Югославія.

nastaje ideja o jugoslavizmu, nastaje naziv Jugoslavija.

Dialogue: 0,0:19:48.62,0:19:50.82,Default,,0,0,0,,

Ця назва належить хорватам.

Taj naziv pripada Hrvatima.

Dialogue: 0,0:19:50.87,0:20:00.70,Default,,0,0,0,,

Людовит Гай, хорватський просвітител, із епохи романтичного славізму, це вже дев'ятнадцяте століття,

Ljudevit Gaj, hrvatski prosvjetitelj iz perioda romantizma, što je već 19. stoljeće,

Dialogue: 0,0:20:00.95,0:20:07.20,Default,,0,0,0,,

формує ідею про те, що всі слов'яни на півдні повинні об'єднатися.

stvara ideju o tome da bi se svi južni Slaveni trebali ujediniti.

Dialogue: 0,0:20:07.25,0:20:11.95,Default,,0,0,0,,

І це повинна бути якась рівноправна слов'янська єдність.

I to bi trebalo biti ravnopravno slavensko jedinstvo.

Dialogue: 0,0:20:12.00,0:20:18.03,Default,,0,0,0,,

Хорвати настільки сильні були в цій своїй слов'янській ідеї, що, формуючи мову,

Hrvati su bili toliko snažni u toj svojoj slavenskoj ideji da, stvarajući jezik,

Dialogue: 0,0:20:18.08,0:20:23.54,Default,,0,0,0,,

вони відмовилися і від тих діалектів які б, скажімо, показували,

odbijaju pričati na bilo kojem dijalektu koji bi pokazivao

Dialogue: 0,0:20:23.59,0:20:28.36,Default,,0,0,0,,

що їхня мова відрізняється від сусідньої сербської мови.

da se njihov jezik razlikuje od susjednog srpskog.

Dialogue: 0,0:20:28.41,0:20:36.25,Default,,0,0,0,,

Вони навмисне ішли на діалект, який ляже в їхню літературну мову, який би був схожий сербами.

Namjerno su odabrali takav književni dijalekt kako bi jezično bili slični Srbima.

Dialogue: 0,0:20:36.33,0:20:39.25,Default,,0,0,0,,

Така сильна була ідея слов'янської єдності.

Toliko je snažna bila ideja slavenskog jedinstva.

Dialogue: 0,0:20:39.33,0:20:45.39,Default,,0,0,0,,

Вони не знали, що мова - найстрашніший удар, що пізніше ця мова,

Nisu znali da je jezik najstrašniji udar i da će kasnije taj jezik biti

Dialogue: 0,0:20:45.44,0:20:50.36,Default,,0,0,0,,

яку будуть називати сербо-хорватською, яка схожа між сербами і хорватами,

nazvan srpsko-hrvatski jer je blizak i jednima i drugima.

Dialogue: 0,0:20:50.41,0:20:53.07,Default,,0,0,0,,
а хорвати навмисно хотіли, щоб вона була схожа,
Hrvati su, dakle, namjerno htjeli da jezici budu slični.

Dialogue: 0,0:20:53.12,0:20:58.16,Default,,0,0,0,,
вони відмовилися від діалектів дев'ятнадцятого століття, які відрізняють хорватів від сербів.
Odbijali su sve dijalekte 19. stoljeća koji bi razlikovali Hrvate od Srba.

Dialogue: 0,0:20:58.25,0:21:03.07,Default,,0,0,0,,
Вони не знали, що ця мова буде знову отією ж пуповиною сіамських близнюків,
Nisu znali da će taj jezik biti kao pupčana vrpca sijamskih blizanaca,

Dialogue: 0,0:21:03.12,0:21:06.61,Default,,0,0,0,,
слов'янських братів, яка буде фатальною для хорватів.
slavenske braće, koja će biti fatalna za Hrvatsku.

Dialogue: 0,0:21:06.66,0:21:08.57,Default,,0,0,0,,
Так само і українці.
Tako je bilo i s Ukrajincima.

Dialogue: 0,0:21:08.62,0:21:13.99,Default,,0,0,0,,
Українці зазнали повної поразки із ідеєю Кирило-Мефодіївського товариства.
Ukrajinci su doživjeli potpuni poraz u promicanju ideje Kyrylo-Mefodijivskog društva.

Dialogue: 0,0:21:14.04,0:21:17.25,Default,,0,0,0,,
Тарас Шевченко - цей геній, цей дисидент,
Taras Ševčenko, ukrajinski genij i odmetnik,

Dialogue: 0,0:21:17.33,0:21:21.12,Default,,0,0,0,,
який у 1847 році, як Богом даний пророк,
koji 1840. godine, kao Bogom dani prorok,

Dialogue: 0,0:21:21.17,0:21:26.66,Default,,0,0,0,,
віщає загибель імперії у поемі "Сон", Тарас Шевченко гине.
naviješta propast Carstva u poemi "San", u konačnici umire.

Dialogue: 0,0:21:26.75,0:21:35.20,Default,,0,0,0,,
Інший українець, Гоголь, покидає Україну, їде у Петербург, але й там розчаровується в тій
імперії, в тій культурі.
Drugi Ukrajinc, Gogolj, napušta Ukrajinu i seli se u Petrograd, ali i tamo ostaje razočaran.

Dialogue: 0,0:21:35.25,0:21:37.83,Default,,0,0,0,,
Така ж сама трагедія деє і у хорватів.

Ista takva tragedija zahvatila je i Hrvatsku.

Dialogue: 0,0:21:37.91,0:21:44.61,Default,,0,0,0,,

Вони створили у хвилях слов'янського патріотизму мову, схожу із сусідніми сербами,
U valovima slavenskog domoljublja stvorili su jezik sličan onom susjednih Srba,

Dialogue: 0,0:21:44.66,0:21:47.36,Default,,0,0,0,,

але зазнали повної поразки.
ali su doživjeli potpuni poraz.

Dialogue: 0,0:21:47.41,0:21:51.37,Default,,0,0,0,,

Zanimljivo je to, što u 19. stoljeću, kada Ukrajinci i Hrvati
Цікаво, що в дев'ятнадцятому столітті, коли два народи

Dialogue: 0,0:21:51.42,0:21:55.36,Default,,0,0,0,,

уже не мають якоїсь спільності все ж таки пам'ять існує.
nemaju mnogo toga zajedničkoga, još uvijek postoji uspomena.

Dialogue: 0,0:21:55.41,0:22:01.20,Default,,0,0,0,,

і в Київському університеті, в цьому величному центрі слов'янської ідеї,
Kijevsko sveučilište bio je veličanstveni centar slavenske ideje.

Dialogue: 0,0:22:01.25,0:22:06.79,Default,,0,0,0,,

а славістика починається власне тут, на берегах Дніпра, починаючи від Нестора,
Možemo reći da slavistika počinje upravo tu, na obalama Dnjepra, polazeći od ljetopisca Nestora.

Dialogue: 0,0:22:06.87,0:22:14.61,Default,,0,0,0,,

українці отут в університеті, в університетській бібліотеці, пишуть перше дослідження про
Франкопана.
Ukrajinci tu, na Kijevskom sveučilištu, pišu prvo istraživanje o Frankopanu.

Dialogue: 0,0:22:14.66,0:22:16.11,Default,,0,0,0,,

Хто такий Франкопан?
Tko je Frankopan?

Dialogue: 0,0:22:16.16,0:22:25.95,Default,,0,0,0,,

Сімнадцяте століття. Уявіть собі народ, народ, який пішов у сінадцятому столітті в єдність із
сусіднім народом,
Zamislite narod, koji se u 17. stoljeću ujedinio sa susjednim narodom,

Dialogue: 0,0:22:26.00,0:22:33.75,Default,,0,0,0,,

але бачить, що його не розуміють, і тоді формується заколот, формується бажання втекти від
сусіднього народу.
ali ne nailaze na razumijevanje i tada se stvara otpor i želja da se pobjegne od susjednog naroda.

Dialogue: 0,0:22:33.83,0:22:38.45,Default,,0,0,0,,

Хто це? Це у нас Мазепа, а у Хорватів це Франкопан.

Tko je tu odigrao važnu ulogu? U Ukrajini Mazepa, a u Hrvatskoj Frankopan.

Dialogue: 0,0:22:38.58,0:22:43.03,Default,,0,0,0,,

Був такий феодал, який хотів вийти з обійм імперії,

Frankopan je bio feudalac koji je želio izaći iz sastava Carstva.

Dialogue: 0,0:22:43.08,0:22:50.36,Default,,0,0,0,,

але ця ідея знов зазнає поразки, і Франкопана імперія покарала дуже жорстоко,

Ali i ta ideja doživljava poraz te je Carstvo Frankopana teško kaznilo.

Dialogue: 0,0:22:50.41,0:22:55.75,Default,,0,0,0,,

так само, як і Мазепа зазнав поразки у своїй благородній ідеї,

Isto kao što je i Mazepa doživio poraz u svojoj plemenitoj ideji

Dialogue: 0,0:22:55.80,0:23:00.40,Default,,0,0,0,,

щоб древній, український, могутній народ став незалежною державою.

da drevni i moćni ukrajinski narod postane nezavisna država.

Dialogue: 0,0:23:00.45,0:23:07.95,Default,,0,0,0,,

Тому він виходить на європейську Швецію, тому він робить цей союз, але доля була зовсім інакшою.

Zbog toga on sklapa savez s europskom Švedskom, ali je sudbina bila sasvim drugačija.

Dialogue: 0,0:23:08.00,0:23:15.40,Default,,0,0,0,,

Тепер історія і українців, і хорватів стає об'єктом філологічних досліджень.

Tako je danas povijest Ukrajinaca i Hrvata postala predmetom filoloških istraživanja.

Dialogue: 0,0:23:15.45,0:23:24.61,Default,,0,0,0,,

В Київському університеті, філологічному факультеті, вперше, коли розпалися радянська і югославська соціалістичні імперії,

Na Filološkom fakultetu sveučilišta u Kijevu, nakon raspada Sovjetskog i Jugoslavenskog Carstva,

Dialogue: 0,0:23:24.66,0:23:31.07,Default,,0,0,0,,

вперше у Східній Європі вводиться хорватська мова як самостійна мова.

po prvi put, u istočnoj Europi, u nastavu se uvodi hrvatski jezik kao samostalan.

Dialogue: 0,0:23:31.12,0:23:33.20,Default,,0,0,0,,

Всі інші казали: сербо-хорватська мова. Ми сказали ні.

Svi su drugi govorili o srpsko-hrvatskom jeziku, ali mi smo rekli ne.

Dialogue: 0,0:23:33.25,0:23:36.74,Default,,0,0,0,,

Якщо цей народ називає свою мову хорватською,
Ako taj narod svoj jezik naziva hrvatskim

Dialogue: 0,0:23:36.79,0:23:40.00,Default,,0,0,0,,

ми будемо її називати так, як в їхній Конституції.
i mi ćemo ga nazivati tako kao što je u njihovom Ustavu.

Dialogue: 0,0:23:40.08,0:23:44.91,Default,,0,0,0,,

Українські славісти - це люди, які своєю ментальністю
Ukrajinski slavisti su ljudi koji svojim mentalitetom

Dialogue: 0,0:23:44.96,0:23:49.75,Default,,0,0,0,,

намагаються розвивати ідею толерантної української ідеї.
teže razvijati ideju tolerantne, ukrajinske zamisli.

Dialogue: 0,0:23:49.83,0:23:58.36,Default,,0,0,0,,

Вони розуміють кожен народ, вони розуміють кожні різниці міжсловацькі і не прагнуть
нав'язувати свою мову.
Oni razumiju svaki narod i svaku slavensku različitost te ne žele nametati svoj jezik.

Dialogue: 0,0:23:58.41,0:24:04.26,Default,,0,0,0,,

Дуже жаль, що ця прекрасна, велична українська мова і через десять років своєї незалежності
Jako je žalosno što u 10 godina nezavisnosti taj prekrasni ukrajinski jezik

Dialogue: 0,0:24:04.31,0:24:08.03,Default,,0,0,0,,

не запанувала на суверенній території України.
još uvijek nije zavladao na cijelom teritoriju Ukrajine.

Dialogue: 0,0:24:08.08,0:24:12.86,Default,,0,0,0,,

Тут, перед пам'ятником Шевченка, щу в ті жорстокі, страшні роки Шербицького, коли панували
репресії,
Tu, ispred spomenika Tarasa Ševčenka događale su se represije u doba Ščerbyckog.

Dialogue: 0,0:24:12.91,0:24:17.66,Default,,0,0,0,,

Bile su to strašne i nemilosrdne godine.

Dialogue: 0,0:24:17.75,0:24:22.45,Default,,0,0,0,,

тут, через те, що люди виходили до Шевченка, гинула молодь.
Tu, zbog toga što su svi htjeli prići spomeniku Ševčenka, mladež je ginula.

Dialogue: 0,0:24:22.54,0:24:25.99,Default,,0,0,0,,

Вони потім поповнювали радянські концтабори.

Nakon toga su tu istu mladež slali u koncentracijske logore.

Dialogue: 0,0:24:26.04,0:24:29.25,Default,,0,0,0,,

Так само і хорвати в сімдесятих, шістдесятих роках

Isto se dogodilo i Hrvatima 60-ih i 70-ih godina.

Dialogue: 0,0:24:29.33,0:24:34.13,Default,,0,0,0,,

були якось проголошені фашистами, усташами тільки тому,

Bili su proglašeni fašistima i ustašama samo zbog toga

Dialogue: 0,0:24:34.18,0:24:38.95,Default,,0,0,0,,

що вони боролися за свою благородну, національну ідею.

što su se borili za svoju plemenitu nacionalnu ideju.

Dialogue: 0,0:24:39.04,0:24:44.10,Default,,0,0,0,,

І сьогодні, коли хорватська мова стверджує себе,

I danas, kada se hrvatski jezik utvrđuje,

Dialogue: 0,0:24:44.15,0:24:47.53,Default,,0,0,0,,

і українська, на жаль, намагається стверджуватися,

a ukrajinski se, nažalost, još uvijek pokušava utvrditi,

Dialogue: 0,0:24:47.58,0:24:55.66,Default,,0,0,0,,

от в цій зоні, в цьому інтелектуальному, інтелектуальній аурі Києва, де Володимирська вулиця,

u ovom području, tu u intelektualnoj auri Kijeva, gdje se nalazi Volodymyrska ulica,

Dialogue: 0,0:24:55.75,0:25:03.78,Default,,0,0,0,,

тут українська славістика виховує українських хорватистів, і сербистівЮ і всіх інших славістів.

tu ukrajinska slavistika obrazuje ukrajinske kroatiste i sve ostale slaviste.

Dialogue: 0,0:25:03.83,0:25:08.35,Default,,0,0,0,,

Це є природа українського славізму, толерантного, гуманного

To je priroda ukrajinskog slavizma - tolerantnog i humanog,

Dialogue: 0,0:25:08.40,0:25:11.00,Default,,0,0,0,,

і цим можна пишатися.

i time se čovjek može ponositi.

Dialogue: 0,0:26:15.25,0:26:19.04,Default,,0,0,0,,

Глава п'ята: Закон Каїна та Авеля в ідеї слов'янської єдності.

Peto poglavlje: Zakon Kajina i Abela u ideji slavenskog jedinstva

Dialogue: 0,0:26:19.12,0:26:25.90,Default,,0,0,0,,

І українці, і хорвати входять в ХХ століття із сподіванням,

I Ukrajinci i Hrvati ulaze u 20. stoljeće s nadom da će

Dialogue: 0,0:26:25.95,0:26:32.07,Default,,0,0,0,,

що вони нарешті знайдуть те, що було їх національною мрією: вони стануть незалежними.
napokon pronaći svoj nacionalni san – nezavisnost.

Dialogue: 0,0:26:32.12,0:26:34.03,Default,,0,0,0,,

Незалежність - це святина.

Nezavisnost je svetinja.

Dialogue: 0,0:26:34.08,0:26:38.70,Default,,0,0,0,,

Хорвати кажуть: neovisnost - nezavisnost.

Hrvati kažu: neovisnost - nezavisnost.

Dialogue: 0,0:26:38.75,0:26:44.33,Default,,0,0,0,,

Перед цим були дуже і дуже важкі відносини з австро-угорцями і з сербами_
Prije toga vladali su jako loši odnosi s Austro-Ugarskom i Srbijom

Dialogue: 0,0:26:44.38,0:26:49.61,Default,,0,0,0,,

і вони сподіваються, що стануть державою.
te se Hrvatska nada da će postati država.

Dialogue: 0,0:26:49.66,0:26:59.95,Default,,0,0,0,,

1917 рік - гине російська імперія, 1918 рік - розпадається Австро-Угорська імперія,
1917. godine raspada se Rusko, a 1918. Austrijsko carstvo.

Dialogue: 0,0:27:00.00,0:27:06.43,Default,,0,0,0,,

і з'являються і в одному, і в другому народів вожді, інтелігентні, інтелектуальні,
U oba naroda se javljaju vođe, inteligentni intelektualci

Dialogue: 0,0:27:06.48,0:27:13.07,Default,,0,0,0,,

які вірять, що нарешті їхня ідея втілиться.
koji vjeruju da će se njihova ideja u konačnici ostvariti.

Dialogue: 0,0:27:13.12,0:27:21.74,Default,,0,0,0,,

Коли Грушевський мріяв про незалежну державу, так само і хорвати мріяли, що вони її
знайшли.

I dok je Gruševski maštao o nezavisnoj državi, i Hrvati su vjerovali da su je pronašli.

Dialogue: 0,0:27:21.79,0:27:28.21,Default,,0,0,0,,

Цікаво, що і українці, і хорвати цю незалежність знов-таки втілюють
Zanimljivo je što i Ukrajinci i Hrvati tu nezavisnost ponovno utjelovljuju

Dialogue: 0,0:27:28.26,0:27:33.99,Default,,0,0,0,,

у знов-таки якійсь єдності із сусіднім слов'янським народом.
u jedinstvu s ostalim slavenskim narodima.

Dialogue: 0,0:27:34.04,0:27:44.95,Default,,0,0,0,,

Українські націоналісти, українські революціонери на чолі з Грушевським вірять, що Росія інша,
Ukrajinski nacionalisti i revolucioneri vođeni Gruševskim vjeruju da je Rusija drugačija.

Dialogue: 0,0:27:45.04,0:27:49.41,Default,,0,0,0,,

що вона та, як її декларують там у Петербурзі.
Da je onakva kakvu je predstavljaju u Petrogradu.

Dialogue: 0,0:27:49.54,0:27:55.36,Default,,0,0,0,,

Хорвати вірять, що вони разом з іншими слов'янами стануть вільними.
Hrvati vjeruju da će zajedno s ostalim Slavenima postati slobodan narod.

Dialogue: 0,0:27:55.41,0:28:02.95,Default,,0,0,0,,

І коли формується тут в Україні з часом оце-от майбутнє радянське утворення
Dok se i u Ukrajini s vremenom formira budući Sovjetski Savez,

Dialogue: 0,0:28:03.00,0:28:10.16,Default,,0,0,0,,

в 1918 році формуються Королівство сербів, хорватів і словенців, тобто Югославія.
1918. godine formira se Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Jugoslavija.

Dialogue: 0,0:28:10.25,0:28:14.40,Default,,0,0,0,,

Цікаво, що Югославія - це хорватська назва.
Zanimljivo što je Jugoslavija hrvatski naziv.

Dialogue: 0,0:28:14.45,0:28:20.86,Default,,0,0,0,,

Хорвати навіть не очікують, що їх очікує у цій слов'янській єдності.
Hrvati nisu mogli ni zamisliti što ih čeka u tom slavenskom ujedinjenju.

Dialogue: 0,0:28:20.91,0:28:27.20,Default,,0,0,0,,

Уже слов'яни на півдні сформувалися під впливом російської великодержавної моделі.
A Slaveni na jugu formirali su se pod utjecajem ruskog velikodržavnog modela.

Dialogue: 0,0:28:27.25,0:28:33.05,Default,,0,0,0,,

І коли хорвати натхненно ішли в цю єдність сербів, хорватів і словенців,
I dok su Hrvati s nadahnućem ušli u savez sa Srbima i Slovencima,

Dialogue: 0,0:28:33.10,0:28:38.95,Default,,0,0,0,,

вони зіткнулися із страшним феноменом, який називається "старший брат".
sudarili su se sa strašnim fenomenom koji se zove "stariji brat".

Dialogue: 0,0:28:39.04,0:28:45.66,Default,,0,0,0,,

На жаль, благородна ідея слов'янської єдності далі працює за законом Каїна і Авеля:

Nažalost, plemenita ideja slavenskog jedinstva nadalje radi prema zakonu Kajina i Abela.

Dialogue: 0,0:28:45.75,0:28:48.15,Default,,0,0,0,,

брат не розуміє брата.

Dakle, brat ne razumije brata.

Dialogue: 0,0:28:48.20,0:28:54.03,Default,,0,0,0,,

Однині ціле XX століття іде боротьба, боротьба хорватів за незалежність,

Cijelo 20. stoljeće je obilježeno borbom Hrvata za nezavisnost.

Dialogue: 0,0:28:54.08,0:28:59.32,Default,,0,0,0,,

щоб центру в Белграді якось доказати, що вони мають право бути самостійною державою,

Htjeli su beogradskom središtu dokazati da imaju pravo biti samostalna država

Dialogue: 0,0:28:59.37,0:29:03.78,Default,,0,0,0,,

і така ж сама доля і українців.

a ista je i sudbina Ukrajinaca.

Dialogue: 0,0:29:03.83,0:29:09.10,Default,,0,0,0,,

Все те, що після поразки української національної ідеї

Sve to što je, nakon poraza ukrajinske nacionalne ideje,

Dialogue: 0,0:29:09.15,0:29:13.53,Default,,0,0,0,,

зазнав Грушевський, так само зазнають хорвати.

doživio Gruševski, doživjeli su i sami Hrvati.

Dialogue: 0,0:29:13.58,0:29:25.66,Default,,0,0,0,,

Репресії, переслідування, створення іміджу якогось агресивного народу переслідує і українців, і хорватів.

Represije, progoni, stvaranje imidža nekog agresivnog naroda prati i Ukrajince i Hrvate.

Dialogue: 0,0:29:25.75,0:29:31.20,Default,,0,0,0,,

Це трагічна доля України, і ми повинні її розуміти.

To je tragična sudbina Ukrajine i mi je moramo razumjeti.

Dialogue: 0,0:30:04.16,0:30:12.95,Default,,0,0,0,,

І українці, і хорвати досить важко жили: одні - у Радянському Союзі, а хорвати - в Югославії.

I Ukrajinci i Hrvati živjeli su dosta teško, jedni u Sovjetskom Savezu, a drugi u Jugoslaviji.

Dialogue: 0,0:30:13.00,0:30:18.60,Default,,0,0,0,,

Одною із серйозних проблем була проблема відносин із так званим старшим братом,

Jedan od ozbiljnih problema bili su odnosi sa "starijim bratom"

Dialogue: 0,0:30:18.65,0:30:23.15,Default,,0,0,0,,

тому ідея незалежності стояла дуже гостро.

te je stoga ideja o nezavisnosti bila vrlo čvrsta.

Dialogue: 0,0:30:23.20,0:30:30.33,Default,,0,0,0,,

Коли почалася Друга світова війна виникли і в середовищі одного, і другого народу,

Kada je počeo Drugi svjetski rat, i jedan i drugi narod smatrali su

Dialogue: 0,0:30:30.38,0:30:35.45,Default,,0,0,0,,

що можливо, можна зв'язати своє визволення із німцями.

da će im Njemačka pomoći na putu k oslobođenju.

Dialogue: 0,0:30:35.54,0:30:38.15,Default,,0,0,0,,

Це був черговий міф.

Bio je to samo još jedan mit.

Dialogue: 0,0:30:38.20,0:30:43.41,Default,,0,0,0,,

Степан Бандера в Західній Україні дуже швидко зрозумів,

Stepan Bandera iz Zapadne Ukrajine, vrlo je brzo shvatio

Dialogue: 0,0:30:43.46,0:30:49.75,Default,,0,0,0,,

що німецький нацизм такий же агресивний, як і радянський комунізм,

da je njemački nacizam jednako agresivan kao i sovjetski komunizam.

Dialogue: 0,0:30:49.83,0:30:54.60,Default,,0,0,0,,

і тому його національна ідея втілювалася в тому, щоб відстоювати

Stoga se njegova nacionalna ideja temeljila na obrani

Dialogue: 0,0:30:54.65,0:30:59.75,Default,,0,0,0,,

українську національну ідею, незалежну і від росіян, і від німців.

ukrajinske nacionalne ideje, nezavisno od Rusa i Njemaca.

Dialogue: 0,0:30:59.83,0:31:04.05,Default,,0,0,0,,

У хорватів якась частка націоналістів сподівалася,

Kod Hrvata se jedan dio nacionalista nadao

Dialogue: 0,0:31:04.10,0:31:09.86,Default,,0,0,0,,

що, очевидно, можна таким чином зв'язати себе з німцями,

da će se na neki način Hrvatska moći povezati s Njemcima.

Dialogue: 0,0:31:09.91,0:31:20.45,Default,,0,0,0,,

але всі хорвати піднялися на антифашистську боротьбу, і хорват маршал Тіто очолює цю боротьбу.

Hrvati su krenuli u borbu protiv fašizma na čelu s maršalom Titom.

Dialogue: 0,0:31:20.54,0:31:27.07,Default,,0,0,0,,

Тут, у Києві, зокрема, є в Алеї Слави одне з поховань,

Tu u Kijevu, na posebnom mjestu u Aleji Slave, nalazi se jedan grob.

Dialogue: 0,0:31:27.12,0:31:30.40,Default,,0,0,0,,

це генерал-майор Вітрук, народний герой Югославії,

To je general-major Vitruk, narodni heroj Jugoslavije.

Dialogue: 0,0:31:30.45,0:31:37.36,Default,,0,0,0,,

який вивіз з літаком Тіто з острова Віс, коли його оточили німці.

On je avionom odveo Tita s otoka Visa kada su ga okružili Njemci.

Dialogue: 0,0:31:37.41,0:31:42.25,Default,,0,0,0,,

Коли війна закінчилася, трагедія і одного, і другого народу була теж страшною.

I nakon završetka rata, tragedija oba naroda bila je teška.

Dialogue: 0,0:31:42.33,0:31:46.86,Default,,0,0,0,,

Тих, хто прийшли до влади, почали формувати імідж народів-зрадників.

Oni koji su stupili na vlast počeli su formirati imidž naroda-izdajice.

Dialogue: 0,0:31:46.91,0:31:52.08,Default,,0,0,0,,

Українців почали називати зрадниками, а так само і хорватів називали усташами.

Ukrajince su počeli nazivati izdajicama, a Hrvate ustašama.

Dialogue: 0,0:31:52.16,0:31:57.20,Default,,0,0,0,,

Тому знов-таки і український, і хорватський народ мріє про незалежність.

Stoga ponovno ukrajinski i hrvatski narod sanja o nezavisnosti.

Dialogue: 0,0:31:57.25,0:32:02.43,Default,,0,0,0,,

Коли почалася Празька весна, хорвати в 1970 році теж піднялися за незалежність,

1970. godine, nakon Praškog proljeća, Hrvati su se borili za svoju nezavisnost

Dialogue: 0,0:32:02.48,0:32:08.25,Default,,0,0,0,,

але вони були знищені у цьому своєму русі.

ali su u tom pokretu doživjeli represiju.

Dialogue: 0,0:32:08.33,0:32:15.07,Default,,0,0,0,,

Так само як і українці-шістдесятники, шістдесятих роках, прагнули за до незалежності України.
Jednako su tako i Ukrajinci 1960-ih godina, tzv. šistdesjatnyky, težili k nezavisnosti Ukrajine.

Dialogue: 0,0:32:15.12,0:32:23.86,Default,,0,0,0,,

Коли нарешті, після перестройки, розпався Радянський союз, то і Україна, і Хорватія відіграли свою роль.

Kada se Sovjetski savez napokon raspao, i Ukrajina i Hrvatska su odigrale svoju ulogu.

Dialogue: 0,0:32:23.91,0:32:29.36,Default,,0,0,0,,

Хорватія виступала за федеративні відносини, але офіційний Белград не хотів.
Hrvatska se borila za savezničke odnose, ali službeni Beograd se nije složio.

Dialogue: 0,0:32:29.41,0:32:35.41,Default,,0,0,0,,

Таким чином, у хорватів почалася страшна війна, війна за незалежність,
Tada je u Hrvatskoj započeo krvavi rat za nezavisnost.

Dialogue: 0,0:32:35.54,0:32:41.66,Default,,0,0,0,,

а Україна відіграла свою роль у тому, щоб Радянський Союз більше не існував.
Ukrajina je odigrala svoju ulogu kako bi Sovjetski Savez pretao postojati.

Dialogue: 0,0:32:41.75,0:32:45.00,Default,,0,0,0,,

Знову, долі наших народів переплітаються.
Ponovno se sudbine naših naroda isprepliću.

Dialogue: 0,0:33:04.08,0:33:13.00,Default,,0,0,0,,

Глава шоста: Хорватська лекція Україні
Šesto poglavlje: Hrvatska lekcija Ukrajini

Dialogue: 0,0:33:15.25,0:33:25.20,Default,,0,0,0,,

1991 рік: древні і молоді народи, українці і хорвати, визнали нарешті свою незалежність.
1991. godine drevni i mladi narodi - Ukrajinci i Hrvati - napokon su stekli svoju nezavisnost.

Dialogue: 0,0:33:25.25,0:33:28.74,Default,,0,0,0,,

Проте світ ще не визнає цю незалежність.
Međutim, svijet tu nezavisnost ne želi odmah priznati.

Dialogue: 0,0:33:28.79,0:33:35.40,Default,,0,0,0,,

Хорвати у травні проголосили себе незалежними, але світ стриманий.
Hrvati su proglasili svoju nezavisnost u travnju, ali svijet je suzdržan.

Dialogue: 0,0:33:35.45,0:33:42.03,Default,,0,0,0,,

І от 1-ого грудня Україна після референдуму визнана в світі,

I tako je Ukrajina 1. prosinca 1991. godine priznala Hrvatsku kao nezavisnu državu.

Dialogue: 0,0:33:42.08,0:33:50.57,Default,,0,0,0,,

і Україна перша держава, член організації Об'єднаних Націй, визнає незалежність Республіки Хорватія.

Time je Ukrajina bila prva zemlja članica UN-a koja je priznala nezavisnost Republike Hrvatske.

Dialogue: 0,0:33:50.62,0:33:54.62,Default,,0,0,0,,

А хорвати перед цим визнали незалежність України.

A prije toga su Hrvati priznali nezavisnost Ukrajine.

Dialogue: 0,0:33:54.75,0:33:59.70,Default,,0,0,0,,

Загреб, столиця Хорватії, був сповнений тріумфом.

Zagreb, glavni grad Hrvatske bio je ispunjen triumfom,

Dialogue: 0,0:33:59.75,0:34:03.66,Default,,0,0,0,,

Про Україну говорили,, як про чудового, прекрасного друга.

a o Ukrajini se govorilo kao o prijatelju.

Dialogue: 0,0:34:03.75,0:34:08.04,Default,,0,0,0,,

З часом після України, незалежність Хорватії визнають і інші держави,

Ubrzo nakon Ukrajine, samostalnost Hrvatske priznaju i ostale države.

Dialogue: 0,0:34:08.12,0:34:15.07,Default,,0,0,0,,

і нині в Загребі на честь тих країн, які визнали незалежність Хорватії, названо вулицю.

Tako su danas u Zagrebu ulice nazvane po državama koje su priznale hrvatsku nezavisnost.

Dialogue: 0,0:34:15.12,0:34:22.07,Default,,0,0,0,,

Так є Алея України, Алея Ватикану, Алея Республіки Австрія, Алея Німеччини.

I tako postoje Aleje Ukrajine, Vatikana, Republike Austrije i Njemačke.

Dialogue: 0,0:34:22.12,0:34:27.36,Default,,0,0,0,,

Коли була визнана незалежність, вона була визнана власне тут у Верховній Раді.

Ukrajina je proglasila nezavisnost upravo tu, u Parlamentu.

Dialogue: 0,0:34:27.41,0:34:32.53,Default,,0,0,0,,

Українці патріоти, бачили, що Хорватія дуже близька до нас.

Ukrajinci, domoljubi, uvidjeli su da nam je Hrvatska vrlo bliska.

Dialogue: 0,0:34:32.58,0:34:39.78,Default,,0,0,0,,

Це президент Кравчук, це Дмитро Павличко, це брати Горені і інші національно орієнтовані українці

Predsjednik Kravčuk, Dmytro Pavlyčko, braća Gorenji i drugi nacionalno orijentirani Ukrajinci

Dialogue: 0,0:34:39.83,0:34:46.16,Default,,0,0,0,,

відіграли в цьому величну свою роль.

u tome su odigrali svoju važnu ulogu.

Dialogue: 0,0:34:46.25,0:34:54.57,Default,,0,0,0,,

Хорвати з великою симпатією ставляться до України, але тим часом у Хорватії починається велика і страшна війна.

Hrvati su s naklonošću gledali na Ukrajince, ali u to vrijeme u Hrvatskoj počinje veliki rat.

Dialogue: 0,0:34:54.62,0:35:00.53,Default,,0,0,0,,

Україна солідарна з хорватами, але вона стикається зі своїми серйозними проблемами, Ukrajina suosjeća s Hrvatima, ali se u taj tren suočava sa svojim ozbiljnim problemima.

Dialogue: 0,0:35:00.58,0:35:04.36,Default,,0,0,0,,

і на жаль, контакти не зовсім динамічними.

I u to vrijeme, odnosi između Ukrajine i Hrvatske nisu baš bili dinamični.

Dialogue: 0,0:35:04.41,0:35:14.16,Default,,0,0,0,,

І тоді в Києві створюються народна дипломатія, Товариство дружби, Товариство українсько-хорватської дружби, яке називається Хорус,

Tada u Kijevu nastaje naronda diplomacija, Ukrajinsko-hrvatska udruga "Horus".

Dialogue: 0,0:35:14.25,0:35:21.53,Default,,0,0,0,,

і це товариство виконує свою функцію дипломатичну пов'язування взаємно оцих народів.

Ta Udruga imala je ulogu međusobnog diplomatskog povezivanja ta dva naroda.

Dialogue: 0,0:35:21.58,0:35:28.66,Default,,0,0,0,,

Власне, це товариство ініціювало нашу оцю розповідь про українсько-хорватську взаємність.

U biti je ta Udruga potaknula ovu našu priču o ukrajinsko-hrvatskom zajedništvu.

Dialogue: 0,0:35:28.75,0:35:34.62,Default,,0,0,0,,

Культура виступає важливим чинником дипломатії.

Kultura postaje važan čimbenik diplomacije.

Dialogue: 0,0:35:34.75,0:35:41.53,Default,,0,0,0,,

Завдяки Посольству України у Республіці Хорватія в Загребі, в Хорватії, відбуваються культурні акції,

Zahvaljujući Veleposlanstvu Ukrajine u Hrvatskoj, u Zagrebu se održavaju kulturne akcije.

Dialogue: 0,0:35:41.58,0:35:45.74,Default,,0,0,0,,
а по Україні подорожує упродовж всіх десяти років
U isto vrijeme u Ukrajini se tijekom punih 10 godina

Dialogue: 0,0:35:45.79,0:35:50.25,Default,,0,0,0,,
виставка славнозвісного хорватського художника Лацковича.
održavala izložba poznatog hrvatskog slikara Lackovića.

Dialogue: 0,0:35:50.33,0:35:55.99,Default,,0,0,0,,
Хорвати симпатизують Україні. Вони вважають, що українці дуже-дуже нам близькі,
Hrvati simpatiziraju Ukrajinu i smatraju Ukrajince vrlo bliskima sebi.

Dialogue: 0,0:35:56.04,0:36:01.07,Default,,0,0,0,,
і нам треба далі розвивати цю нашу взаємність.
Na nama je da i dalje razvijamo taj naš zajednički odnos.

Dialogue: 0,0:36:01.12,0:36:05.61,Default,,0,0,0,,
Сьогодні це і виконує значною мірою мистецтво.
Danas umjetnost ima vrlo važnu ulogu u razvoju tih odnosa.

Dialogue: 0,0:36:05.66,0:36:14.07,Default,,0,0,0,,
А наш Київ, чудовий, прекрасний, величний Київ, у своїх карнавалах згадує і пам'ятає і
Хорватію.
A naš Kijev, divan, prekrasan i veličanstven grad, na svojim karnevalima spominje i pamti i Hrvatsku.

Dialogue: 0,0:36:14.12,0:36:20.95,Default,,0,0,0,,
Нам треба розвивати нашу культуру, аби з її допомогою представляти нас у світі.
Mi moramo razvijati našu kulturu kako bismo se uz njezinu pomoć predstavili svijetu.

Dialogue: 0,0:36:21.00,0:36:26.06,Default,,0,0,0,,
Це є наша Україна, а Хорватія - це тільки одне із відображень
To je naša Ukrajina, a Hrvatska je samo jedan od prikaza

Dialogue: 0,0:36:26.11,0:36:30.87,Default,,0,0,0,,
нашої величної історії. То, шануймося!
njezine veličanstvene povijesti. Onda, poštuјemo se!

Dialogue: 0,0:37:19.25,0:37:27.41,Default,,0,0,0,,
Глава сьома: Андріївський узвіз - центр культурної дипломатії
Sedmo poglavlje: Andrijivskij uzviz - centar kulturne diplomacije

Dialogue: 0,0:37:28.87,0:37:33.92,Default,,0,0,0,,
Андріївський узвіз - це своєрідний київський Монтмартре
Andrijivskij uzviz, taj svojevrzni ukrajinski Montmartre,

Dialogue: 0,0:37:33.97,0:37:40.20,Default,,0,0,0,,
перетворився на справжній центр культурної дипломатії між Україною і Хорватією.
postao je pravi centar kulturne diplomacije između Ukrajine i Hrvatske.

Dialogue: 0,0:37:40.25,0:37:45.20,Default,,0,0,0,,
Чимало художників звідси проклали своєрідний міст до Хорватії.
Mnoštvo slikara je upravo s ovoga mjesta podiglo svojevrstni most do Hrvatske.

Dialogue: 0,0:37:45.25,0:37:55.07,Default,,0,0,0,,
Вони виступали там з виставками, і одна із центральних галерей, яка працювала в цьому напрямку - це галерея 36.
Na Uzvizu bi imali izložbe, a jedna od glavnih galerija koja je išla u tom smjeru je Galerija 36.

Dialogue: 0,0:37:55.12,0:37:59.74,Default,,0,0,0,,
Художники Александар Милозоров, Власов і багато інших.
Govorimo o slikarima poput Aleksandra Mylovzorova, Vlasova i mnogim drugima.

Dialogue: 0,0:37:59.79,0:38:04.25,Default,,0,0,0,,
Савченки приїздили туди в Хорватію, вони створили
Braća Savčenko dolazili su u Hrvatsku i tako stvorili

Dialogue: 0,0:38:04.30,0:38:09.04,Default,,0,0,0,,
цілу колекцію, яка називається "Хорватія очима українських художників".
cijelu kolekciju slika nazvanu "Hrvatska u očima ukrajinskih slikara".

Dialogue: 0,0:38:09.12,0:38:13.95,Default,,0,0,0,,
Тут біля цієї галереї на цьому подвір'ї збиралися дипломати,
Tu, blizu te galerije, u tom dvorištu, skupljali su se diplomati,

Dialogue: 0,0:38:14.00,0:38:19.32,Default,,0,0,0,,
приходили відомі митці, тут розвивається справжня народна дипломатія.
dolazili su poznati umjetnici, tu se razvija prava narodna diplomacija.

Dialogue: 0,0:38:19.37,0:38:26.57,Default,,0,0,0,,
І треба сказати, що в Загребі знають і дуже люблять українських художників.
Važno je reći da i u Zagrebu ljudi znaju i vole ukrajinske slikare.

Dialogue: 0,0:38:26.62,0:38:33.75,Default,,0,0,0,,
Там опубліковано десь більше десятка каталогів всіх українських художників які туди приїздили.
Tiskano je više kataloga slikara koji su tu dolazili.

Dialogue: 0,0:38:33.83,0:38:38.82,Default,,0,0,0,,

І далі, цей культурний міст між Україною і Хорватією триває.

I dalje postoji taj kulturni most između Ukrajine i Hrvatske.

Dialogue: 0,0:38:38.87,0:38:44.61,Default,,0,0,0,,

Українські художники приїжджають на Адріатику і відображаються у своєму мистецтві.

Ukrajinski slikari dolaze na Jadran i prikazuju svoju umjetnost.

Dialogue: 0,0:38:44.66,0:38:50.36,Default,,0,0,0,,

А я закликаю всіх художників України і конкретно на Київському узвозі:

A ja pozivam sve slikare Ukrajine, posebno na Kijevskom uzvazu:

Dialogue: 0,0:38:50.41,0:38:55.91,Default,,0,0,0,,

“Приїжджайте в Хорватію! Вони люблять мистецтво.

"Dodite u Hrvatsku i prikažite tu lijepu državu i taj simpatičan narod

Dialogue: 0,0:38:55.96,0:39:00.57,Default,,0,0,0,,

І відображайте цю красиву країну, цей симпатичний народ у своєму мистецтві.”

u svojoj umjetnosti jer Hrvati vole umjetnost!"

Dialogue: 0,0:39:00.62,0:39:04.79,Default,,0,0,0,,

“Так само як і хорвати шанують нас, шануймося!”

"Kao što Hrvati nas poštuju, pošujmo i mi njih!"

Dialogue: 0,0:40:37.25,0:40:41.87,Default,,0,0,0,,

Євген Пащенко, доктор історичних наук

Jevgenij Paščenko, doktor povijesti

Dialogue: 0,0:41:44.79,0:41:51.66,Default,,0,0,0,,

TET Київ 2002

TET Kijev 2002.

Dialogue: 0,0:41:53.66,0:42:00.00,Default,,0,0,0,,

Prevela i prilagodila: Tonja Korosteljev Šimek

2. *CD dokumentarnog filma “Povijesne veze između Ukrajinaca i Hrvata”.*

CD документального телефільму “Стародавні зв’язки українців і хорватів”:

БІБЛІОГРАФІЯ

Словники

Ljiljana Jojić, Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika. Zagreb: Školska knjiga, 2015.

Словник української мови: в 11 тт., за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980.

Василь Яременко, Оксана Сліпушко. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах: 200 000 слів. Київ: Аконіт, 2008.

Переклад

Телевізійний фільм: “Стародавні зв’язки українців і хорватів”. Телеканал ТЕТ, Київ, 2002.

З історії українсько-хорватських зв’язків

Eugen Pašenko, Hrvatska/Ukrajina. Kulturne veze od Jadrana do Dnjepra. Dvojezično hrvatsko-ukrajinsko izdanje, Zagreb: Biblioteka *Relations*, 1996.

Г.Д. Вервес, В.Н. Климчук, В.І. Шевчук. Українська література в загально-слов’янському і світовому літературному контексті. В п’яти томах, Київ: Наукова думка, 1987.

Євген Пащенко, Хорватія/Україна. Культурні зв’язки від Адриатики до Дніпра. Двомовне видання. Загреб: Бібліотека *Relations*, 1996.

П.М. Рудяков, Українсько-хорватські літературні взаємини в XIX-XX ст. Київ: Наукова думка, 1987.

З теорії перекладу

Božo Lujić, Lingvističke teorije prevođenja i novi hrvatski prijevod Biblije, Zagreb.

J.R. Ladmiral, Kako prevoditi: Teoremi za prevođenje, Zareb: Politička kultura, 2007.

Ukrajinska lirika. Prevela i priredila Antica Menac. Zagreb: Matica hrvatska, 1998.

В. Коптілов, Теорія і практика перекладу: навчальний посібник, Київ: Junivers, 2003.

І. В. Корунець, Вступ до перекладознавства, Вінниця: Нова книга, 2008.

М. Стріха, Український художній переклад: між літературою і націєтворенням, Київ: Наш час, 2006.

Т. Гаврилів, Текст між культурами. Перекладознавчі студії, Київ: Критика, 2005.

Ю. Ковалів, Літературознавча енциклопедія: у двох тт, Київ, 2007.

Електронний каталог ЦНБ Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна: <http://www.library.univer.kharkov.ua/OpacUnicode/index.php?url=/auteurs/view/55147/source:default>

TITLOVI.COM: Uputstva za pravljenje prijevoda u programu Subtitle Workshop: http://forum.titlovi.com/uputstvo-za-pravljenje-prevoda-subtitle-workshop_t38959.html

Hrvatski Jezični Portal: <http://hjp.znanje.hr>